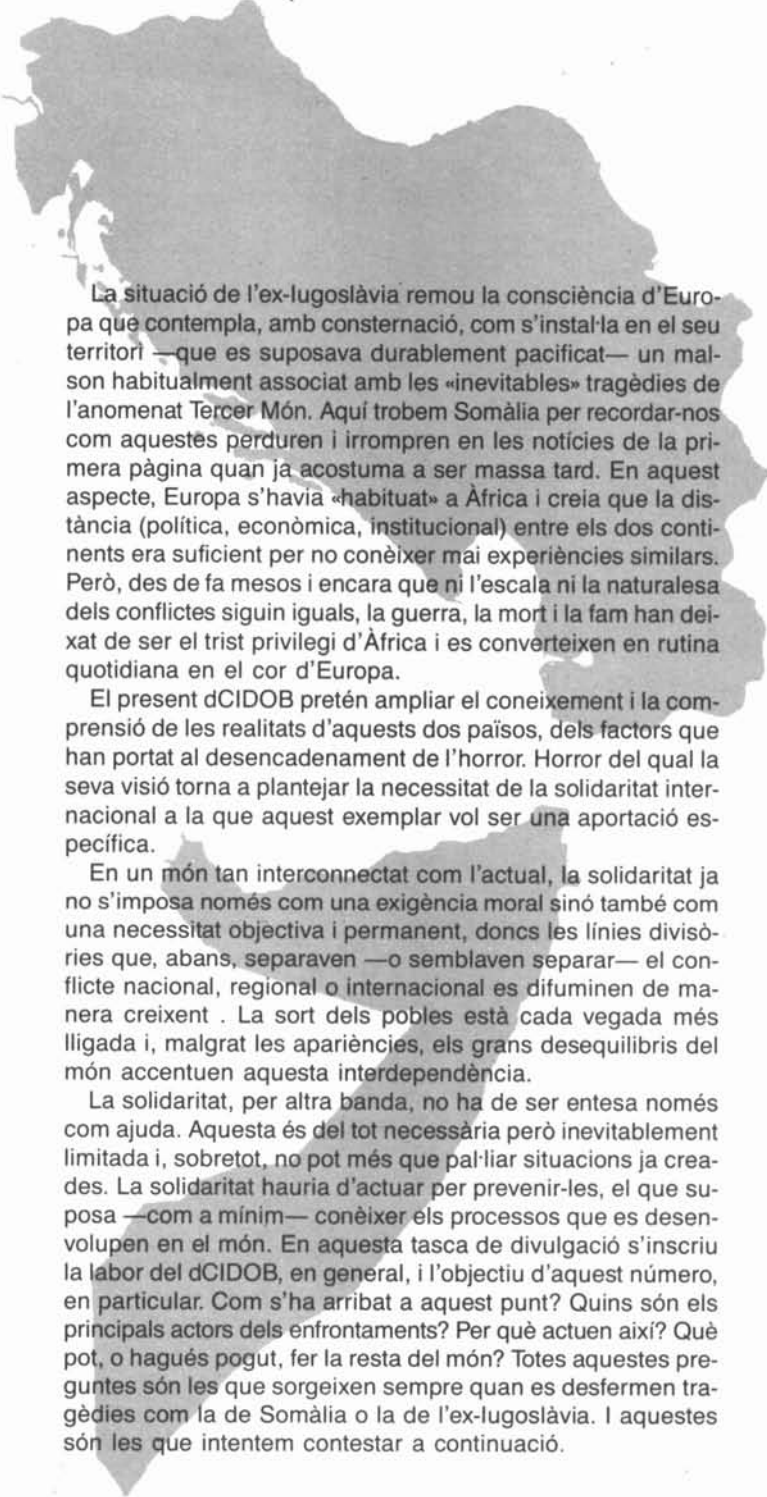

DCIDOB 42. **EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.**

Introducció.

EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA

La necessitat de la solidaritat internacional

La situació de l'ex-Iugoslàvia remou la consciència d'Europa que contempla, amb consternació, com s'instal·la en el seu territori —que es suposava durablement pacificat— un malson habitualment associat amb les «inevitables» tragèdies de l'anomenat Tercer Món. Aquí trobem Somàlia per recordar-nos com aquestes perduren i irrompen en les notícies de la primera pàgina quan ja acostuma a ser massa tard. En aquest aspecte, Europa s'havia «habituat» a Àfrica i creia que la distància (política, econòmica, institucional) entre els dos continents era suficient per no conèixer mai experiències similars. Però, des de fa mesos i encara que ni l'escala ni la naturalesa dels conflictes siguin iguals, la guerra, la mort i la fam han deixat de ser el trist privilegi d'Àfrica i es converteixen en rutina quotidiana en el cor d'Europa.

El present dCIDOB pretén ampliar el coneixement i la comprensió de les realitats d'aquests dos països, dels factors que han portat al desencadenament de l'horror. Horror del qual la seva visió torna a plantejar la necessitat de la solidaritat internacional a la que aquest exemplar vol ser una aportació específica.

En un món tan interconnectat com l'actual, la solidaritat ja no s'imposa només com una exigència moral sinó també com una necessitat objectiva i permanent, doncs les línies divisòries que, abans, separaven —o semblaven separar— el conflicte nacional, regional o internacional es difuminen de manera creixent. La sort dels pobles està cada vegada més lligada i, malgrat les apariències, els grans desequilibris del món accentuen aquesta interdependència.

La solidaritat, per altra banda, no ha de ser entesa només com ajuda. Aquesta és del tot necessària però inevitablement limitada i, sobretot, no pot més que pal·liar situacions ja creades. La solidaritat hauria d'actuar per prevenir-les, el que suposa —com a mínim— conèixer els processos que es desenvolupen en el món. En aquesta tasca de divulgació s'inscriu la labor del dCIDOB, en general, i l'objectiu d'aquest número, en particular. Com s'ha arribat a aquest punt? Quins són els principals actors dels enfrontaments? Per què actuen així? Què pot, o hagués pogut, fer la resta del món? Totes aquestes preguntes són les que sorgeixen sempre quan es desfermen tragèdies com la de Somàlia o la de l'ex-Iugoslàvia. I aquestes són les que intentem contestar a continuació.

DCIDOB 42. EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.

Somàlia.
Josep Antoni Borrell i Elisabet Mañé

SOMÀLIA

Josep Antoni Borrell

Elisabet Mañé

Situat a la costa índica de l'anomenada «Banya d'Àfrica», a l'oest del continent.

Àrea: 637.657 Km²

Població: 7,5 milions, dels quals un 60% és nòmada (segons estimacions de 1990). Actualment, però, no se sap amb exactitud quina és la població total.

Capital: Mogadiscio

Ciutats més importants: Berbera, Chisimaio, Hargeisa i Merca

Data d'independència: 1 de juliol de 1960

Llengua: Somalí (que té una escriptura basada en l'alfabet romà introduïda l'any 1972). També s'utilitzen l'àrab, l'anglès i l'italià.

Religió: La religió oficial és l'Islam. La majoria dels somalis són musulmans sunnites. Hi ha una minoria cristiana (2.000 persones).

Moneda: Xiling somali (1 dòlar EUA = 2.629,12 xilings -30.12.1991- Actualment: ?)

Principals exportacions: Plàtans (40%), ramaderia (38%) i pells (5%) (dades del 1988)

Països on exporten: Aràbia Saudita, Itàlia i Alemanya

Països subministradors: Itàlia, Gran Bretanya, Alemanya, Kènya i Etiòpia (dades del 1982)

Forces armades: No hi ha forces armades nacionals des de la revolució de 1991.

Somàlia és l'únic país africà construït per una sola nació: una mateixa llengua, una sola religió i tradicions comunes, però això no ha estat suficient per mantenir la unitat de l'Estat. També és l'únic que no va reconèixer l'article 3 de la Carta Magna de l'Organització per a la Unitat Africana (OUA) que confirma les fronteres actuals d'Àfrica en base a les fronteres colonials.

Una mica d'història

LA COLÒNIA, 1886-1960

El viatger i espia britànic Richard Francis Burton va escriure l'any 1856 que «els somalis són en essència un poble de mercaders que s'han sotmès a la barbàrie per la seva situació política —la grollera igualtat dels hotentots—. En el mateix sentit, és conegut el comentari que va fer un nòmada a un grup de treballadors anglesos: «els somalis, senyors, no som bona gent; perquè cada home és el seu sultà».

La Gran Bretanya va declarar un protectorat al nord de la regió de l'actual Somàlia el 1886. L'objectiu britànic era, principalment, salvaguardar els vincles comercials de la zona amb la seva colònia a Aden (Iemen), particularment assegurar el subministrament de be somali, i excloure altres poders interessats en l'àrea (especialment França), sobretot per controlar la ruta cap a la Índia des de la construcció del nou ca-

nal de Suez. Amb objectius similars, Itàlia va establir una colònia, durant el mateix període, al sud de la regió.

El 1935 la Itàlia de Mussolini va envair Etiòpia i durant la Segona Guerra Mundial, el 1940, va ocupar el Protectorat britànic somali. Tots els somalis, excepte aquells que vivien al nord de Kènya i a Djibouti, es van acollir a una sola administració. Després de la desfeta dels italians al nord-est d'Àfrica durant els anys 1941-42, l'exèrcit britànic va assumir i continuar el model administratiu italià. El 1949, però, l'ONU va decidir tornar a Itàlia la seva antiga colònia en qualitat de fideïcomís.

LA INDEPENDÈNCIA

El juliol de 1960, el Protectorat britànic de Somaliland, al nord del país, i el Trust italià somali van assolir la independència i es van unificar. El nou Estat de Somàlia va quedar en mans d'una administració civil, l'actuació de la qual va ser un fracàs. El 21 d'octubre de 1969 es va produir un cop d'Estat, liderat per Mohamed Siyad Barre, cap de les Forces Armades, que proposava una filosofia socialista. Aquest, va suspendre la Constitució i va abolir el sistema multipartidista. Es proclamà un Estat Socialista i el govern va quedar centralitzat sota un «Consell Suprem Revolucionari».

Durant el període 1970-77 el govern

de Barre; sota la «protecció» de la Unió Soviètica i altres països de l'Est, va portar a terme programes ambiciosos d'educació —una campanya d'alfabetització que va merèixer els elogis internacionals— i de sanitat que en un principi semblaven funcionar, però amb l'inici de la guerra de l'Ogaden es van acabar. Amb aquesta guerra (1977-78), Siyad Barre, que esperava l'ajuda soviètica, volia sorprendre als revolucionaris etiòps, ocupats en lluites internes de caire ideològic, i ocupar l'Ogaden, l'immens tros de terra desèrtic que els somalis consideren que forma part de Somàlia i on hi havia la preocupació de trobar urani. El suport cubà i soviètic, però, es va decantar cap als militars etiòps i la derrota somali va ser inevitable. Aquest fet va acostar el règim somali als Estats Units d'Amèrica (EUA) que li van proporcionar ajut logístic i armament militar de caire defensiu a canvi de la base militar de Berbera. És en aquest període quan la «banya d'Àfrica» es converteix en un escenari de la Guerra Freda.

L'enfonsament del «somni de la Gran Somàlia» va generar l'inici de la fi del règim de Barre. Va ser un cop molt dur per la societat somali. La guerra de l'Ogaden havia estat un conflicte bèl·lic recolzat per la majoria d'aquest col·lectiu i la derrota creà una gran desmoralització.

A principi dels anys 80, davant el fràs de la política econòmica (el 50% de l'economia somali provenia de l'ajuda humanitària i les exportacions baixaven de manera alarmant) la direcció autoritària va accentuar-se. Barre, amb un govern personalista i corrupte, es va rodejar de familiars i membres del seu sub-clan, el Marehan, que eren ja l'únic suport social amb qui podia comptar. Fruit d'aquesta crisi, van començar a sorgir diferents organitzacions guerrilleres que estaven integrades per diversos clans i sub-clans que tenien l'objectiu d'enderrocar el règim.

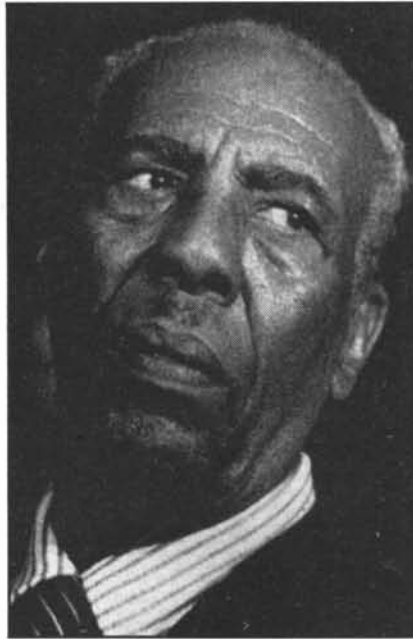
El 1988, aquest règim inicià una brutal repressió per fer front a l'increment de l'activitat guerrillera, sobretot al nord del país on estava més organitzada (i liderada pel Moviment Nacional Somali -el MNS- de majoria Issaq): desenes de milers de morts, uns 800.000 desplaçats, agreujament de la situació política, econòmica i social...

LA FI DE SIYAD BARRE I LA SITUACIÓ ACTUAL

Finalment, Siyad Barre, després d'haver-se mantingut al poder durant 21 anys, va ser enderrocat, el gener de 1991, per una rebel·lió portada a terme per diferents organitzacions guerrilleres com el Congrés Somali Unificat (CSU), el Moviment Nacional Somali (MNS) i el Moviment Patriòtic Somali (MPS). El líder del CSU, Ali Mahdi Mohammed, s'auto-proclamà president interí. Però aquest nomanament no va obtenir l'aprovació de l'oficina principal del CSU a Roma ni d'algunes seccions d'aquesta organització, especialment aquelles controlades pel General Farah 'Aidid'. Tampoc comptava amb el suport del MNS ni del MPS. Per tant, el «nou govern» estava i està immers en una situació d'instabilitat i de falta de consens polític que dificulten l'inici d'un mandat alternatiu al del ja destituït Siyad Barre. A més a més, aquest últim havia deixat literalment arruïnada al país: un caos econòmic insalvable, les institucions polítiques enfonsades, la corrupció present en totes les capes de la societat, la moral dels serveis civils i militars molt baixa i un clanisme molt accentuat. En conseqüència, Ali Mahdi, el «nou President», s'ha trobat amb una realitat adversa: no té recursos, no disposa del que s'entén per un exèrcit i no compta amb un servei civil organitzat per establir un govern. No és estrany, doncs, que s'hagi agreujat l'enfrontament social, polític i econòmic de manera progressiva i fins avui.

LA REPÚBLICA DE SOMALILAND

El 18 de maig de 1991, entre el caos

L'ex President Siyad Barre

i l'anarquia, líders locals del nord del país van celebrar una reunió, sota els auspicis del MNS, on van declarar la independència de la zona. Així, el 20 de maig, la regió que havia estat el Protectorat britànic de Somaliland es va declarar unilateralment independent sota el nom de República de Somaliland, amb la ciutat de Hargeisa com a capital i amb Abdul-Rahman Ahmed Ali com a President (també era president del MNS). Es van prometre eleccions en un període de dos anys. La República de Somaliland encara no ha estat reconeguda internacionalment.

El clan: l'eix social somali

En tot aquest context, hem de tenir en compte l'organització social i la diferència entre el nord i el sud de Somàlia, ja que és important per entendre la situació actual.

Els habitants de Somàlia consideren i tenen consciència de pertànyer a una mateixa nació: comparteixen una llengua i una religió i reconeixen una procedència comuna. Però des de generacions, el factor més important i l'eix de la societat somali ha estat el **clan** que ha substituït l'estructura estatal. A la persona li diu el lloc que ocupa en la societat, l'organitza, li ofereix un estatus social. El lligam a un clan determinat ha estat una qüestió clau per obtenir treball, serveis i favors.

Dins dels diferents clans hi trobem als diversos grups familiars que són la base econòmica de Somàlia. Al nord del país aquests grups són nòmades i ramaders; al sud, són sedentaris i agricultors. Aquests últims tenen un Mercat Principal localitzat a la capital, Mogadiscio. Uns i altres es complementen,

tot i tenir un «modus vivendi» diferent.

Siyad Barre va portar a terme una política que, per una banda, es proposava combatre la rivalitat entre clans però, per l'altra, va facilitar que el govern es constituís amb membres de la seva pròpia família, del sub-clan Marehan del clan Darod (localitzats al sud). Aquests, administraven el centre Hawiye, el nord Issaq, l'oest Ogadeni... Barre també va mantenir forts vincles amb dos altres clans: l'Ogadeni (d'on venia la seva mare) i el Dhulbahante (d'on provenia el seu fill polític). Aquesta actuació tan parcial va facilitar el sorgiment de grups, formats segons la pertinença a un clan o sub-clan determinat, que s'aixecaren per acabar amb el règim.

L'ajuda humanitària:

Davant la situació de caos que impera a Somàlia, les accions d'ajuda humanitària —com el transport d'aliments i de medicines, l'atenció als malalts o ferits, etc.— sofreixen l'impediment de la corrupta burocràcia i de la guerra civil: grups guerrillers armats, l'estraperlo, la inseguretat de les persones destacades allà per organitzar aquesta ajuda, etc. El Comitè Internacional de la Creu Roja, que ha introduït el programa d'ajuda alimentària, creu que fan falta de 30.000 a 35.000 tones d'aliments al mes per cobrir les mancances del país i evitar el desastre. Només la capital, Mogadiscio, necessita 5.000 tones mensuals. Es calcula que més de quatre milions de somalis, del 80 al 90% de la població, estan en perill d'inanició.

Informes de la UNICEF expliquen que les ajudes arriben però que, quan

L'actual «President» Ali Mahdi Mohamed

els combats s'activen, es fa difícil portar-les a terme davant la impossibilitat de traspasar la línia del front. Fer arribar l'ajuda a la població civil implica, per part del personal desplaçat allà, el mateix risc al que estan exposats els somalis no combatents. Afegeixen que mentre la situació interna de Somàlia no s'estabilitzi una gran part del personal internacional estarà obligat a treballar des de les oficines de recolzament localitzades a Nairobi i a Djibouti.

Per altra banda, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides (NNUU) va acordar el passat 17 de març enviar urgentment una missió tècnica a Mogadiscio per supervisar els acords d'alto-el-foc i crear «mecanismes que assegurin que l'ajuda humanitària arribi on ha d'arribar». Però, segons informacions del personal d'ajuda destacat allà, és impossible desenvolupar les tasques d'ajut. Els esforços per portar menjar i atendre altres necessitats fora de l'àrea de la capital s'han hagut d'aturar a causa de les lluites sagnants entre diversos grups. Poques agències s'han atrevit a operar fora de Mogadiscio.

Ian MacLeod, representant de la UNICEF a la capital, ha declarat que hi haurà tota una generació perduda de somalis i que els nens d'avui que aconseguixin salvar-se quedaran afectats físicament i mentalment per a la resta de les seves vides.

Els refugiats:

A mitjans de 1992 els desplaçaments de la població dels països de la zona de la «Banya d'Àfrica» ha estat tant fluïda que és pràcticament impossible comptar el nombre de refugiats. Però es calcula que Somàlia té el nombre de refugiats més elevat de la regió.

Milions de somalis s'han vist obligats a abandonar les seves llars i caminar centenars de quilòmetres fins a la frontera més pròxima per salvar les seves vides. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) deueix que al voltant de 800.000 somalis s'han desplaçat cap a Etiòpia, Kènya i Djibouti, països que també estan sofrint el problema de la sequera. La paradoxa és que en les zones desèrtiques on han estat ubicats els campaments de l'ONU no hi ha res per subsistir. Aquests centenars de milers de refugiats, si no s'hi posa remei, estan condemnats a patir desnutrició i inanició. Silvester Aweye, representant de l'ACNUR a Nairobi, diu que el nombre de somalis refugiats a Kènya ha crescut de 15.000 a 90.000 des de l'inici de la guerra civil al novembre del 91. Cada dia 300 persones, majoritàriament in-

El general Farah Aidid

fants, estan morint al camp de refugiats de Liboi, situat a la frontera entre Kènya i Somàlia. L'arribada diària d'aproximadament 700 persones a aquest país veí ha creat una crisi humanitària sense precedents que amenaça la seva estabilitat

Per altra banda, aproximadament 50.000 somalis han buscat refugi al Iemen on fonts oficials han manifestat la seva preocupació per no poder fer front a aquest nombre tan elevat.

Conclusions:

El factor clau de Somàlia —a banda de la greu sequera, situació econòmica i social (fam, pobresa, refugiats...)— és la rivalitat entre els diferents clans i sub-clans que només podrà ser superada quan els líders d'aquests, els quals han arribat a ser essencialment militars, arribin a un acord d'unitat i a la vegada persuadeixin als seus seguidors a fer el mateix. Per facilitar un «ràpid» retorn a la normalitat, Somàlia necessita rebre un volum considerable d'ajuda internacional, però sense un mínim d'ordre en el país és difícil vehicular-la correctament. Si no és així Somàlia continuarà atrapada en un cercle viciós d'extrema pobresa i anarquia incontrolada.

El procés polític de Somàlia és extremadament imprevisible ja que les lluites entre clans han deixat al país sense un govern efectiu. A més, no sembla haver-hi cap alternativa clara que pugui omplir aquest buit.

El problema de la sequera:

Somàlia, a més de la situació ja descrita de guerra civil permanent, sofreix una sequera que és una amenaça constant per a les collites i causa l'avenç del desert, reduint dràsticament les zones cultivables. Les conseqüències? La situació de fam i misèria que pateix la població de la zona.

El mosaic somali:

Clans	Sub-clans	Grups	
Irir	Hawiye	Abgal	Habar Gedir
		Ckeikkal	Hawadle
	Gugundhabe	Murosades	
Irir	Issaq	Habar Jelo	Issa Moussa
		Habar Yunis	Saad Moussa
Irir	Dir	Issa	Bimale
			Gadabursi
Darod	Majertein		
	Dhulbahante		
	Marehan		
	Warsangali		
	Ogadeni		
Saab	Rahanwein		
	Digil		

Principals organitzacions político-militars:

ALIANÇA DEMOCRÀTICA SOMALI (ADS)

Moviment recolzat pel grup Gadabursi situat a l'extrem nord-oest del país. Els Gadabursi van ser fidels aliats de Barre en el seu enfrontament militar contra els Issaq. La fugida del dictador va fer aparèixer aquesta organització per defensar-se dels atacs dels Issaq.

CONGRÉS PER UNA SOMÀLIA UNIFICADA (CSU)

Format el gener de 1989, el CSU és un moviment sostingut pel sub-clan Hawiye que ocupa gran part de la zona central del país i controla la capital, Mogadiscio. Fou l'organització que donà el cop de gràcia definitiu al règim de Barre. Amb la caiguda del dictador, el CSU es va dividir en dos bàndols: el dels Hawiye-Habar Gedir, liderat pel General Farah Aidid, i el dels Hawiye-Abgal del president interí Ali Mahdi. El trencament definitiu es produí quan, el 29 de gener de 1991, aquest últim, un empresari hotelier i ex-diputat, es declarà unilateralment President de la República. Les forces lleials a Mahdi controlen només 1/6 part de la capital, però el seu domini es centra en els turons del nord de la ciutat que permet sotmetre les activitats que es desenvolupen al port i a l'aeroport.

FRONT DEMOCRÀTIC DE SALVACIÓ SOMALI (FDSS)

El FDSS té el suport del sub-clan Darod-Majertein i va ser el veritable primer front anti-Barre formalment consolidat. Constituint el 1978, va voler recuperar el llenguatge marxista que el dictador havia perdut després de la guerra de l'Ogaden. Avui és un moviment que domina la zona del nord-est i es troba dividit entre un sector històric, que mira més cap a l'Egipte i el Pakistan, i un sector més islamista que ho fa cap a Líbia.

FRONT NACIONAL SOMALI (FNS)

Front político-militar del sub-clan Marehan, el FNS va sortir per defensar l'ex-president Barre. Compta amb el suport del cap de l'estat major kenyata, amb una colònia de somalis al nord de Kènya i amb membres del sub-clan Marehan al centre del país, prop de la frontera amb Etiòpia.

FRONT SOMALI UNIFICAT (FSU)

El FSU té el suport del grup Issa. Els Issa i els Afar (és a dir, somalis i dankals) formen la República de Djubuti. Una extensió dels Issa viu a cavall entre les fronteres de les dues repúbliques, problema ara ampliat per la proclamació de Somaliland.

MOVIMENT DEMOCRÀTIC SOMALI (MDS)

El MDS és fruit de la defensa dels interessos del clan Saab-Rahanwein al sud-oest del país.

MOVIMENT NACIONAL SOMALI (MNS)

El Moviment Nacional Somali està integrat essencialment pel sub-clan Issaq, bàsicament nòmada i ramader, i es localitza al nord-oest de Somàlia. Aquest grup clànic fou el més perseguit pel règim de Barre, des de la desfeta de la guerra de l'Ogaden, ja que sempre han desafiat les directrius que provenen de la vida sedentària i agrícola de Mogadiscio. El territori ocupat pel MNS s'ha convertit en la república de Somaliland, sent el primer trencament pràctic i jurídic de la república de Somàlia.

MOVIMENT PATRIÒTIC SOMALI (MPS)

Creat al 1989, el MPS és un grup militar del sud del país. Compta amb el suport del sub-clan Darod-Ogadeni i, darrerament, ha format una aliança amb els Hawiye-Habar Gedir del general Aidid. Aquesta coalició té el nom d'Aliança Nacional Somali (ANS).

Nota de redacció: En el llenguatge periodístic, algunes vegades, els termes: clan, tribu, ètnia, etc. s'usen indistintament. En aquest article hem intentat seguir un dels enfocaments del significat d'aquests termes.

Ajudem Somàlia

Federació Catalana d'ONGS per al Desenvolupament

Compte Caixa de Pensions

3200 - 97 - 2201148447

DCIDOB 42.

EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.

Somàlia: La lluita pel poder i la guerra de la fam.
Mbuyi Kabunda

SOMÀLIA : LA LLUITA PEL PODER I LA GUERRA DE LA FAM

Mbuyi Kabunda

Fins fa poc, Somàlia era considerada com un dels pocs països estables de l'Àfrica subsahariana pel seu caràcter d'Estat-Nació amb una clara homogeneïtat cultural, ètnica i lingüística. Des de fa uns vuit mesos, els seus 7 milions d'habitants viuen una incompreensible i ferotge guerra civil animada pels «senyors de la guerra» que comanden les faccions tribals i les bandes armades incontrolades.

Els vint-i-un anys de política dictatorial i tribal del President Siyad Barre no solament han originat aquesta guerra i han provocat la desaparició gairebé total de l'Estat, en no existir en el país ni lleis, ni institucions, sinó que a més ara porta l'amenaça de mort a curt termini a la quarta part de la població.

L'ajuda humanitària arriba ja una mica tard i una part molt important és desviada per les bandes armades cap al seu propi profit. L'Organització per la Unitat Africana (OUA) es mostra indiferent, o millor dit incapaç d'imposar una solució al conflicte somali que es pot estendre a tota la regió subsahariana, especialment a la veïna Kènya.

Breu record històric.

La Somàlia actual ha nascut de la fusió, el juliol de 1960, entre la Somàlia italiana i la Somàlia britànica (Somaliland). Així es va convertir en un Estat-Nació en superar les fronteres artificials imposades pels colonitzadors.

Nou anys després va tenir lloc el cop d'Estat del general Siyad Barre que, basant-se en el pansomalisme i el socialisme islàmic o el «socialisme somali», amb una forta connotació marxista, va decidir forjar la unitat nacional, l'estabilitat política i el desenvolupament socioeconòmic del país.

Durant la guerra freda, en la dècada dels 70, Siyad Barre va aprofitar l'interès geoestratègic del seu país i va aconseguir una important ajuda militar i econòmica de les superpotències i dels països del Golf Pèrsic, arribant a fer un canvi d'aliances. Aquesta ajuda li va permetre pal·liar els efectes de la sequera i aconseguir una certa estabilitat per al país, a costa d'un menyspreu molt clar dels drets humans per un Estat policia amb partit únic i el culte a la personalitat.

Partidari de l'irredemptisme somali, es va comprometre en la guerra de l'Ogaden a favor de l'autodeterminació dels somalis d'aquest territori i en contra del «colonialisme etiòpic». La derrota de les seves tropes, el 1978, juntament amb l'estil autocràtic del seu règim i el descontentament dels oficials d'esquerra de l'exèrcit, que no van aprovar el canvi de l'aliança soviètica per la nord-americana, van donar pas

a moviments insurreccionals al Nord del país, animats pel Moviment Nacional Somali (MNS) i el Front Democràtic de Salvació (FDSS) a finals dels 70 i principis dels 80.

Siyad Barre va reaccionar amb una política sagnant de repressió i destrucció a tot el Nord, i sobretot al Nord-oest, per tal d'anorrear aquests moviments. Al desembre de 1990 va haver de defensar el seu poder a la mateixa capital, Mogadiscio, enfront dels atacs dels combatents del Congrés Somali Unificat (CSU). El 27 de gener de 1991, amb la ciutat en ruïnes, va marxar en direcció a Kènya, i ara es troba exiliat a Nigèria, on ha intentat desesperadament reorganitzar les seves tropes a través del Front Nacional Somali (FNS), amb l'objectiu de reconquerir el país.

El buit estatal i el ressorgiment tribal

El Congrés Somali Unificat (CSU) va acaparar el poder, un cop va fugir el dictador, i va excloure els altres moviments guerrillers que controlaven importants territoris del centre i del nord del país. El seu líder, Ali Mahdi Mohamed, s'autoproclamà President del Govern provisional, integrat per antics dignataris i col·laboradors del règim de Siyad Barre i dominat pels Hawiye.

Això va fer que els altres moviments possessin en qüestió la legitimitat del Govern, provocant un veritable trencaclosques amb la proliferació de bandes armades dirigides pels «senyors de la guerra», cada un amb el seu exèrcit i el seu territori.

El mateix CSU, integrat pel clan majoritari dels Hawiye, es va dividir en els seus dos grups principals: els Abgals, fidels a Ali Mahdi, i els Habar Gedir, dirigits pel cap de l'exèrcit del CSU, el general Mohamed Farah Aidid. Els dos grups estan en guerra oberta i s'enfronten, al mateix temps, a les altres faccions armades agrupades segons els diversos clans i grups corresponents: els Issaq amb el MNS, els Majertein amb el FDSS, els Marehan amb el FNS, els Ogadeni amb el Moviment Patriòtic Somali, els Rahanwein amb el Moviment Democràtic Somali, els Issa amb el Front Somali Unificat, els Gadabursi amb l'Aliança Democràtica Somali, etc.

Enfront del desmembrament del Sud, el Nord representat pel MNS, reprimint durant el règim de Siyad Barre, va tenir por d'una nova dominació del poder Hawiye, instaurat a Mogadiscio, i va declarar la independència el 17 de juny de 1991 amb la recuperació del seu antic nom de Somaliland.

Somàlia viu així una terrible guerra intertribal que ha destruït tot el teixit econòmic del país i ha instaurat la fam i la mort.

Els «senyors de la guerra» i l'ajuda internacional

Les armes provinents dels països africans i àrabs de la zona (Etiòpia, Sudan, Djibuti, Egipte, Líbia, Iemen i del propi arsenal de l'antic dictador), en mans de milícies incontrolades, han convertit el conflicte somali en una «guerra de la fam».

Aquestes milícies per assegurar la seva supervivència ataquen i saquegen els combois amb tones d'aliments, enviats per les organitzacions humanitàries i els governs occidentals, que només han decidit intervenir després de la insistència del Secretari General de l'ONU, Butros Gali, que va demanar que es donés la mateixa prioritat al conflicte somali que als Balcans (Bòsnia-Herzegovina).

No solament l'ajuda arriba tard ja, sinó que a més «els senyors de la guerra», en particular el general Mohamed Farah Aidid, que controla una part important del territori somali, han consi-

derat que la intervenció humanitària estrangera era una injerència en els afers interns i una ofensa a la sobirania somali, i han impedit una mínima restauració de l'ordre perquè arribi el menjar a la població famolenta. El 50% de l'ajuda se la queden els «senyors de la guerra» i les seves bandes armades, deixant així en el llinar de la mort uns 2 milions de persones.

La mateixa seguretat de Kènya està també amenaçada amb l'arribada de 300.000 somalis als 18 camps de refugiats que s'han instal·lat, sense esperança de retorn, a la part kenyana habitada pels somaliparlants i reclamada pels defensors del pansomalisme o de la «gran Somàlia». A més, ja s'està plantejant a la frontera de Kènya un greu problema de delinqüència i violència pel fet que bandes somalis creuen la frontera amb armes i municions.

Davant l'amenaça de la mort de 2 milions de somalis, sobretot dels nens que moren cada dia, la fragilitat de l'estabilitat política de l'Àfrica de l'Est (Etiòpia, Djibuti, Sudan, Kènya), les tergiversacions de la comunitat internacional i abans que s'extermini a tota

La falta d'aigua, una altra de les causes de la situació actual

una generació de nens, l'OUA ha d'intervenir, fins amb l'ús de la força legítima, per resoldre el conflicte i controlar-lo.

En cas contrari, la guerra civil somali servirà d'esperó a la tribalització, ja latent, en els altres països subsaharians. Això consagraria l'agonia de l'Àfrica.

Nom i cognoms _____
 Adreça _____
 Població _____ D.P. _____ Telèfon _____
 Data de naixement _____ Professió _____
 D.N.I. n.º _____

Banc o Caixa _____
 Adreça _____
 Població _____
 Nom del(dels) titular(s) _____

SUBSCRIU-TE ALS SERVEIS DE LA FUNDACIÓ CIDOB.

- Rebràs informació puntual de totes les activitats de la Fundació
- Tindràs lliure accés a la biblioteca, descompte als cursos i activitats i rebràs les publicacions adients a la subscripció que trïis.

Publicacions

- Quota 2.500 ptes. any. Dossier Cidob (dCIDOB)
 Quota 5.000 ptes. any. Rev. Afers Intern.+ dCIDOB
 Quota 10.000 ptes. any. Anuari Intern.+Rev. Afers. Intern.+ dCIDOB.

Sistema de pagament:

Domiciliació del rebut anual a entitat bancària o de crèdit.
 Ompli, si us plau, el cupó adjunt i trameteu-lo per correu a CIDOB.

Data

Signatura:

Senyor Director:

Prego a vostè que prengui nota de carregar al meu compte/a la meua llibreta obert/a en aquesta entitat, els rebuts que hi presentarà CIDOB.

Atentament

(signatura)

Signat per _____

Adreça del titular _____

Nº compte/libreta _____

DCIDOB 42. EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.

Somàlia: Un cas exemplar.
Javier Nart

SOMÀLIA: UN CAS EXEMPLAR

Javier Nart

La caiguda del mur de Berlín no ha significat solament l'esfondrament de les dictadures burocràtiques de l'anomenat «socialisme real». Ha significat també la destrucció dels mites amb què l'esquerra va justificar, explicar i condemnar tots els conflictes i les guerres espantoses que des de la fi de la Segona Guerra Mundial ha sofert el Tercer Món: darrera cada guerra existia una ampla conspiració imperial-capitalista destinada a impedir l'accés a la llibertat dels pobles liderats per il·lustrades avantguardes marxistes.

I totes les guerres es convertien en parts integrants d'una confrontació planetària entre l'exploració del Primer Món contra els processos alliberadors del Tercer. Guerres alimentades, impulsades, projectades i rendibilitzades per Estats Units, França, Gran Bretanya...

Aquesta esquerra il·lustrada va oblidar o simplement va ignorar, que els conflictes del Tercer Món eren senzillament la conseqüència de les seves particulars i intrínseques contradiccions. Contradiccions intranacionals (guerra a Angola, a Moçambic, a Etiòpia..) o internacionals (conflicte vietnamita-cambodjà, irano-iraquí, indi-paquistanès..). Conflictes, en els quals les superpotències simplement tractaven de millorar posicions, aprofitant factors locals, però no creant-los.

Avui aquesta esquerra ha descobert que els arcàngels sandinistes no eren tan populars, com afirmaven abans de la intervenció de les urnes, que els ortodoxos alliberadors i revolucionaris del M.P.L.A. angoleny, del Frelimo moçambiqueny o els molt esquerranistes governs del Congo, Benín, Cambodja, etc. no eren sinó una pura màquina de poder on personatges privilegiats perpetuaven les seves prebendes sota la bandera roja i la doctrina marxista-leninista.

S'han acabat les albaides prometedores i avui, com sempre, no existeix res més que la realitat. Una realitat que té, per exemple, el nom de Somàlia.

A qui beneficia el conflicte somali? Quin interès tenen Itàlia o Estats Units en la destrucció de béns i de vides? Quins tresors desconeguts o avantatges estratègics poden obtenir a través d'aquesta ferotge matança?

La interpretació ortodoxa s'esmicola en milers de bocins i només resta la realitat de la història de Somàlia, del fet nacional-tribal somali. Només resta la responsabilitat de les èlites dirigents somalis en la destrucció i en la matança de la seva pròpia gent.

Des de l'octubre de 1969 fins al gener del 1991 el President - General Siyad Barré va governar amb mà de ferro un país que, en la banya d'Àfrica, unia les restes colonials d'Itàlia i Gran Bretanya: la Somàlia italiana i la Somàlia britànica. Una pàtria comuna per a tots els somalis que es presenten en les cinc puntes de l'estrella blanca de la seva bandera blava: Somàlia ex-britànica, Somàlia ex-italiana, somalis irredents de Djibouti, d'Etiòpia i de Kènya. Un país que constitueix un cas únic d'homogeneïtat racial-lingüística a Àfrica: la somali.

Àfrica on cada país no és una nació, sinó un Estat-exèrcit que controla

administra una multiplicitat d'ètnies, artificialment emmarcades en fronteres capriciosament dibuixades sobre el mapa.

La trajectòria de Siyad Barré és perfectament il·lustrativa de l'oportunisme-travestisme polític de la immensa majoria dels líders suposadament revolucionaris del Tercer Món.

El règim de Siyad Barre

Siyad Barré inicia el seu mandat amb un cop de timó a l'esquerra, es vincula a la Unió Soviètica i es converteix, per tant, en un líder «progressista». El progrés a Somàlia va consistir en la massiva importació d'armes soviètiques i en la concessió a la URSS de la molt estratègica base naval de Berbera. L'explicació, en aquest cas, era geopolítica més que política: la veïna Etiòpia del Negus Haile Selassie era un país situat sota l'òrbita nord-americana.

Quan l'exèrcit d'Etiòpia va acabar amb el pro-occidental Haile Selassie, de sobte la Unió Soviètica «va descobrir» que el «progressisme» i el «socialisme científic» es trobaven més sòlidament definits en el potencial demogràfic i la situació estratègica d' Etiò-

pia, que no pas en l'àrid territori somali.

I Siyad Barré va passar, sense solució de continuïtat, del pro-sovietisme al suport nord-americà. No va canviar res en «la definició ideològica» del Règim somali. A Etiòpia es va passar de la dictadura medieval del Negus a una altra no menys implacable i santonosa del General Mengistu Haïlé Mariam, que, ara sí, era «socialista i progressista». Per fer més evident el despropòsit de les suposades alineacions ideològiques, esmentarem que en la marxista Etiòpia, un règim també marxista sotmetia a una guerra de genocidi el territori colonial d'Eritrea en combat amb el Front d'Alliberament d'Eritrea... de definició marxista.

A aquesta mascarada ideològica l'esquerra europea li va prestar caució, bo i seguint combregant amb les rodes de molí dels règims suposadament progressistes africans.

La guerra de l'Ogaden va significar no solament una desfeta militar per al Règim de Siyad Barré sinó, encara pitjor, una catàstrofe econòmica i política. L'única resposta possible va ser la repressió més brutal possible, basada en l'únic factor segur i constant del Règim de Mogadiscio: el suport tribal de l'ètnia presidencial, la Marehan. I a la repressió es va contestar amb l'ajuda etiòpica, amb la insurrecció armada: d'una part el MNS (d'ètnia Issaq) arrelat al Nord com a reacció al poder del Sud, i d'altra, el mateix clan presidencial Dardod va patir una escissió de la tribu Majertein exclosa del poder: el FDSS. Ambdós moviments van ser militarment els més actius i els que van provocar, en definitiva, l'enderroc del Règim dictatorial de Siyad Barré.

Després de Barre

Però, una altra constant africana, la capital de Somàlia, Mogadiscio, no es troba ni en el territori Majertein ni en el territori Issaq... sinó en el territori de la tribu Hawiyé (clan Irir). Aquesta tribu, naturalment, va crear el seu propi moviment, el CSU, que va prendre per assalt la seva pròpia capital, Mogadiscio, l'últim bastió de Barré. En qualsevol cas, ser del clan Iris, tribu Hawiyé, no significa cap garantia d'unió interclànica- intertribal: a Àfrica existeixen, a més, els grups ètnics.

Així ens trobem que el CSU es va dividir en el CSU dirigit per Ali Mahdi Mo-

hamed i el CSU liderat pel General Mohamed Farah Aidid. Si el passat d'Ali Mahdi Mohamed és el d'un pròsper hotelier, el de Mohamed Farah Aidid és bastant més tenebrós... com antic responsable de la guàrdia presidencial de Siyad Barré. I, explicació suprema, Ali Mahdi Mohamed pertany al grup Hawiyé-Abgal, mentre que el seu germà-enemic Mohamed Farah Aidid pertany al grup Hawiyé-Habar Gedir.

D'aquesta manera cada grup clànic-tribal disposa de la seva pròpia força armada, maquillada darrera de pomposos noms assimilables per l'interlocutor occidental: Moviment patriòtic Somali (MPS) per als Darod-Ogadenis, Moviment Democràtic Somali per als Saab-Rahanwein, Front Somali Unit per als Irir-Dir-Issa, Aliança Democràtica Somali per als Irir-Dir-Gadaboursi, Front Nacional Somali per als Darod-Marehan.. Avui Somàlia no és sinó una societat en explosió, on homes armats terroritzen al seu propi poble, exterminen els seus enemics històrics (tribus somalis com ells) en nom i guia d'un únic principi: la supervivència, el menjar i el poder.

Somàlia és un espantós punt de referència que ha despulat brutalment certes «veritats» axiomàtiques:

a) La definició ideològica dels conflictes del Tercer Món.

Allí, on mai no ha existit el país, perquè aquest és conseqüència de la creació d'Estats artificials, els conflictes no es poden definir per paràmetres ideològics corresponents a societats desenvolupades europees: l'única realitat social és la realitat real, l'estructura clànica-tribal o grupal en la qual s'incardina la persona i a la qual se sent unida per sobre de les diferències intrasocials. I això també en països homogenis on l'ètnia és única, com en el cas de Somàlia. És aquest un bon punt de referència per a situacions en les quals el reduccionisme és una fàcil escapatòria intel·lectual com a Sud-Àfrica, on la partició tribal significa un ANC Xhosa i un Inkhata Zulú que s'estan matant entre ells.

b) La inanitat de l'OUA i l'ONU.

Ambdues organitzacions internacionals es troben davant l'espantosa massacre insitucionalitzada i no poden intervenir en ares del respecte a la sobirania nacional i la «no ingerència en els afers interns». I això, malgrat que la sobirania nacional somali no és sinó un mite davant de la desaparició

de tota forma de govern establert.

Avui únicament són sensibles a aquests principis de dret internacional els mateixos assassins que, a l'empara del dret internacional, mantenen els seus vedats de caça i implacablement exterminen per la fam i la guerra el seu propi poble.

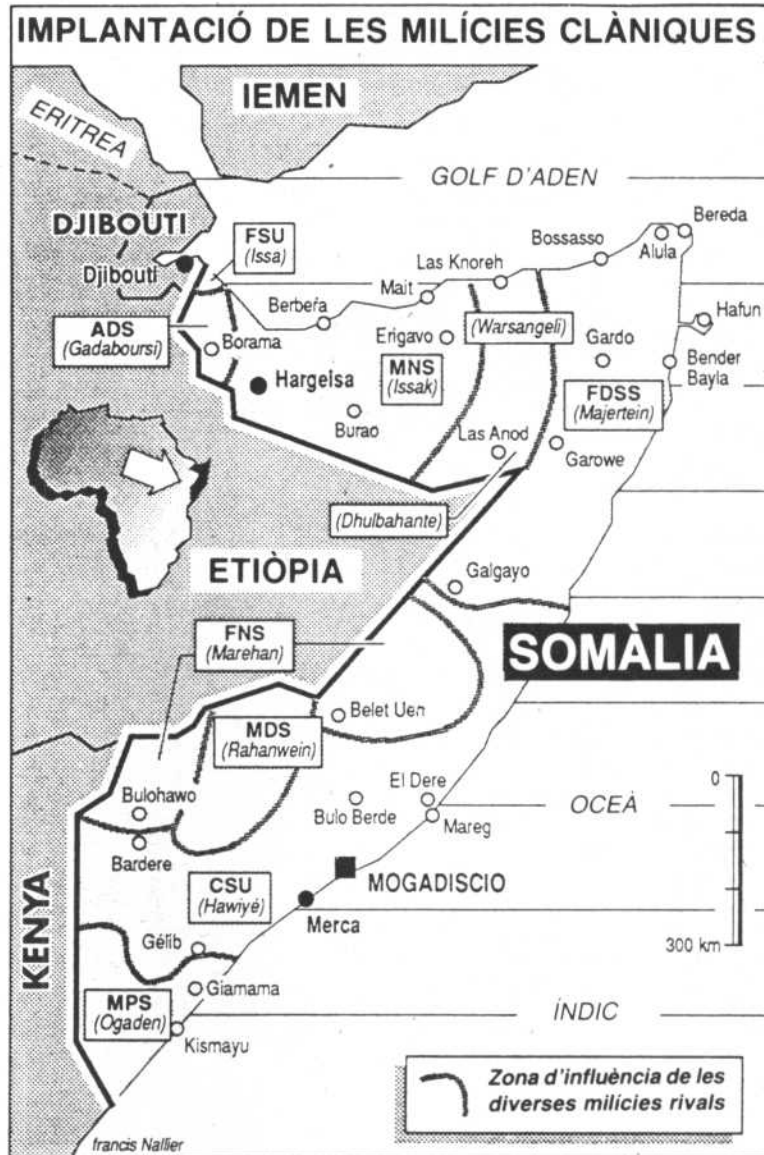
c) El principi de la intangibilitat de les fronteres.

L'OUA fonamenta la seva existència en ser com el pilar de l'estabilitat de l'Àfrica post-colonial. Avui el Nord de Somàlia ha proclamat fa més d'un any la seva independència, en l'antic territori de la Somàlia britànica. A Mogadiscio, dos Presidents reclamen la seva pròpia legitimitat. Mentrestant el Front Popular d'Alliberament d'Eritrea governa com poder sobirà en el territori *de facto* secessionat... i encara més, és el poder real en la pròpia Etiòpia.

d) La des-diabolització del rol de les grans potències en els conflictes perifèrics.

Les grans potències mai no han creat els conflictes sinó que els han instrumentalitzat. Però, sense la seva intervenció, aquests conflictes s'haurien produït inexorablement de la mateixa manera. Això mateix val respecte al subministrament de les armes als contendents. La guerra es manté amb tota la seva virulència en contra de la voluntat dels Estats Units i d'Europa Occidental (sense parlar de la inexistent Rússia).

... I les armes no falten a Somàlia: dels arsenals deixats pel pro-soviètic i pro-nord-americà Barre, de l'exèrcit etiòpic derrotat pels guerrillers eritregins, de la República de Djibouti, de Líbia, d'Egipte, de Paquistàn, de Sudan, dels traficants d'armes iemenites. De tots aquells que sempre han guanyat i guanyaran diners amb la mort: els homes de negocis.

Font: Jeune Afrique, n° 1652

DCIDOB 42. **EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.**

Cronologia internacional.

CRONOLOGIA INTERNACIONAL

Juliol 1992

2.- Milan Panic, home de negocis amb nacionalitat dels EUA, és nomenat primer ministre de la nova Iugoslàvia (reduïda a Sèrbia i Montenegro).

El Parlament de Luxemburg ratifica el Tractat de Maastricht.

3.- Els diputats eslovacs del Parlament federal s'oposen a la reelecció de Václav Havel a la primera volta de les eleccions presidencials.

4.- Ali Kafi és elegit president de l'Alt Comitè d'Estat (ACE) algerià, succeint a M. Budiaf, assassinat el passat 29 de juny.

6.- El Govern de Bagdad s'oposa a l'entrada al Ministeri d'Agricultura d'una missió de l'ONU encarregada de verificar l'arsenal químic iraquíà d'acord amb l'aplicació de la resolució 687 del Consell de Seguretat de l'ONU.

A la sisena cimera de la Comunitat d'Estats Independents (CEI) a Moscou, els caps d'Estat no arriben a un acord sobre l'estatus de les forces nuclears estratègiques.

6-8.- Els set grans països industrialitzats del G-7 celebren a Munic la seva cimera anual. El dia 7, els participants condemnen el «bloqueig de Sarajevo». El mateix dia, B. Eltsin, president rus, accepta l'ajuda del FMI, que es proposa alleugerir el deute exterior de l'ex-URSS. El 8, F. Mitterrand, president francès, defensa la idea d'una conferència internacional sobre l'ex-Iugoslàvia, proposada per Sèrbia abans de l'embarcament de l'ONU del 30 de maig.

8.- El primer ministre algerià, Sid Ahmed Ghazali, dimiteix del seu càrrec i l'ACE encarrega a Belaïd Abdesslam, ministre a l'època de H. Bumedienne, la formació d'un nou Govern.

9-10.- La cimera de la Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa (CSCE) es reuneix a Hèlsinki, on els «cinquanta dos» adopten un document que defineix les relacions de l'Organització amb l'ONU en el marc de la resolució de conflictes.

10.- Els ministres d'Exteriors de la Unió Europea Occidental (UEO), reunits a Hèlsinki al marge de la cimera de la CSCE, anuncien la instauració d'una vigilància marítima a l'Adriàtic per garantir l'embarcament de l'ONU contra Sèrbia

i Montenegro. Les maniobres conjuntes UEO-OTAN entren en acció el dia 16.

El Parlament polonès ratifica el nomenament d'Hanna Suchoka com a primera ministra, en substitució del dimissionari W. Pawlak (dia 2), i, el dia 11, aprova la composició del seu Govern.

11-12.- Les forces sèrbies desenvolupen una forta ofensiva contra diverses ciutats estratègiques -entre elles, Goradz, de majoria musulmana i assetjada des del 12 d'abril.

13.- Després de la victòria del Partit Laborista israelià a les eleccions legislatives del 23 de juny, el Govern format per I. Rabin és investit per la Knesset, amb S. Peres ocupant de nou el càrrec de ministre d'Exteriors.

13-16.- El Partit Demòcrata dels EUA celebra la seva convenció a New York. El 15, Bill Clinton i Albert Gore són investits oficialment com a parella candidata. El 16, el candidat independent Ross Perot anuncia la seva retirada de la competició per a la presidència.

16.- I. Rabin relança el procés de pau al Pròxim Orient anunciant una congelació parcial de les implantacions jueves als territoris ocupats.

El Consell de Seguretat de l'ONU adopta la resolució 765, que condemna les massacres produïdes el 17 de juny passat a la ciutat negra de Boitapong (Sud-Àfrica), que van provocar 45 morts.

16-20.- El Bundesbank alemany torna a elevar la taxa de descompte del 8% al 8,75%, provocant una desestabilització dels mercats financers i la caiguda del dòlar, frenada per la intervenció, el dia 20, dels bancs centrals.

17.- Els delegats de les comunitats sèrbia, musulmana i croata de Bòsnia signen un acord d'alto-el-foc a Londres sota els auspicis de Lord Carrington, president de la Conferència europea sobre Iugoslàvia, que es mostra, com tots els anteriors, lletra morta.

Eslovàquia proclama la seva sobirania, consagrant així el procés probable de partició decidit el 20 de juny. V. Havel, president de Txecoslovàquia des de 1989, anuncia la seva dimissió, que es fa efectiva el dia 20.

La Cambra de Diputats belga vota el

projecte de llei de ratificació del Tractat de Maastricht.

21.- Reunits a Zagreb, els presidents croat i bosniac, F. Tudjman i A. Izetbegovic, signen un acord de cooperació entre els dos Estats.

22.- El Congrés dels Diputats espanyol aprova per unanimitat la revisió constitucional necessària per a la ratificació del Tractat de Maastricht.

23-24.- Se celebra a Madrid la segona Cimera Ibero-americana, amb l'absència de tres caps d'Estat: el colombià C. Gaviria -confrontat a l'evasió del cap del cartel de Medellín, P. Escobar-; el veneçolà C.A. Pérez, a qui el Senat li prohibeix abandonar el país en un moment políticament crític; i el peruà A. Fujimori, entregat a la lluita contra la guerrilla de Sendero Luminoso.

25.- El Regne Unit anuncia la convocatòria - a Londres a mitjans d'agost - d'una conferència sobre Iugoslàvia, amb la participació de les parts bel·ligerants, la CE, l'ONU i la CSCE.

26.- Enfront de l'amenaça d'una nova intervenció occidental, el règim iraquíà accepta un compromís que preveu l'enviament d'experts de països «neutrals» per entrar al Ministeri d'Agricultura.

29.- S'obre a Ginebra, auspiciada per l'Alt Comissariat de Nacions Unides sobre Refugiats (ACNUR), la conferència sobre els refugiats de l'ex-Iugoslàvia.

Temptativa de cop d'Estat a Madagascar, on un grup de civils armats dirigits pel capellà Michel Féty ocupa durant unes hores els locals de la ràdio nacional, anunciant la «dissolució de totes les institucions», abans de fugir sense la intervenció de les forces d'ordre.

Agost

2.- Franco Tudjman és reelegit president de Croàcia amb el 56,7% dels vots. El 12, forma el seu nou Govern.

El diari de New York «Newsday» cita el testimoni de dues persones escapaes que afirmen que els serbis estan establint camps de detenció de civils a Omarska i Brcko (Bòsnia).

3.- S'aixeca l'estat d'excepció instaurat a Tbilissi (Geòrgia) el 24/9/1991, quedant vigent a la resta del país. També es proclama una amnistia per a tots els partidaris del cap d'Estat destituït, Z. Gamsajurdia.

Els presidents de Rússia i Ucraïna, B. Eltsin i L. Kravtchuk, arriben a un acord a Crimea sobre la flota del mar Negre, que preveu una gestió conjunta a partir de 1995.

El departament d'Estat americà confirma l'existència de «camps de detenció» a Bòsnia.

3-4.- La població negra sud-africana segueix nombrosament la vaga general convocada pel Congrés Nacional Africà (ANC) per tal d'obligar el Govern a accelerar la reforma del repartiment de poder entre blancs i negres.

4.- El Consell de Seguretat de l'ONU adopta una «declaració per consens» demanant l'accés de la Creu Roja i altres organitzacions internacionals als camps de Bòsnia.

5.- Israel suspèn la colonització «privada» a Cisjordània i Gaza.

Rússia reconeix oficialment la República de Macedònia.

El president francès, F. Mitterrand, reclama «un control i una obertura dels camps» a Bòsnia. G. Bush declara que no vol veure les forces americanes barrejades en una guerrilla.

7.- El president de Moçambic, J. Chissano, i el cap de la Resistència Nacional de Moçambic (RENAMO), A. Dhlakama, signen a Roma una declaració conjunta que els compromet a arribar a un acord de pau abans de l'octubre de 1992.

9.- El Govern israelià anuncia la propera revisió de la llei de 1986 que prohibeix els contactes amb l'Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP).

10.- El nou president d'Equador, Sixto Duran, conservador elegit el 5 de juliol, succeeix a Rodrigo Borja.

10-13.- El primer ministre d'Israel, I. Rabin, realitza una visita als EUA, on el president G. Bush anuncia que el Govern americà atorgarà la garantia al préstec de 10.000 milions de dòlars amb què Israel compta poder finançar la instal·lació d'immigrants jueus de l'ex-URSS.

11.- El rei Hassan II de Marroc forma un Govern amb la missió de preparar les futures eleccions legislatives, reemplaçant al primer ministre A. Laraki per Karim Lamrani.

11-12.- Els EUA, Canadà i Mèxic signen a Washington l'Acord de Lliure Comerç Nord-Americà que, un cop ratificat, abolirà les fronteres duaneres entre els tres països constituint la zona de lliure comerç més important del món.

13.- G. Bush, enfront dels baixos nivells de popularitat que mostren les enquestes, decideix nomenar J. Baker secretari general de la Casa Blanca i, per tant, posar-lo al front de la seva campanya per la Presidència.

El Consell de Seguretat de l'ONU adopta les resolucions 770 —que preveu la protecció militar del pas de l'ajut humanitari a Bòsnia i Hercegovina i autoritza implícitament l'ús de la força— i 771, que exigeix l'accés als centres de detenció i condemna la pràctica de «la depuració ètnica».

Belgrat reconeix oficialment la República d'Eslovènia.

14-18.- El 14, les forces governamentals georgianes intervenen militarment a Abjazia, República autònoma de Geòrgia, per alliberar el ministre de l'Interior georgià, detingut per partidaris del president georgià cessat Gamsajurdia. Els separatistes abjazos, recolzats per voluntaris del Caucas del Nord i pel president txetxè, D. Dudaev, van proclamar la «sobirania» de la seva república el mes de juliol. El 18, Geòrgia imposa nous dirigents a Abjazia.

14-20.- França anuncia que està disposada a enviar mil cent soldats suplementaris a Bòsnia; el 18 la segueix el Regne Unit, el 20 Itàlia i més tard Bèlgica.

16.- La destitució del primer ministre afganès, A. Sabur Farid, representant del Hezbi-islami de G. Hekmatyar, porta a la ruptura del Govern. A Kabul, els combats entre les faccions islamistes causen nombroses víctimes. El dia 31 s'obre de nou l'aeroport de Kabul.

20.- Malgrat les anteriors intervencions de diversos bancs centrals, el dòlar assoleix el seu valor més baix enfront del marc; la caiguda afecta les borses europees i la japonesa, on el Govern adopta un pla de relançament el dia 28.

22-23.- Durant cinc nits consecutives es produeixen violents atacs xenòfobs per part de joves extremistes contra una residència de demandants d'asil a Rostock (ex-RDA), estenent-se a altres ciutats del país els dies 29 i 30.

23.- Les eleccions al Líban són boicotejades a causa de l'ocupació siria.

24.- Es reprenen les negociacions israelo-àrabs a Washington, sense que

s'arribi a cap acord malgrat els gestos d'obertura d'Israel envers els palestins i Síria, en especial el reconeixement, per primera vegada, de la validesa de la resolució 242 de l'ONU —per tant, l'eventualitat d'una retirada parcial— pel que fa al Golan, conquerit a Síria el 1967.

La publicació de l'informe d'una comissió d'investigació parlamentària que acusa el president Collor de Mello de corrupció provoca una greu crisi política.

26.- L'acord clos a Brno entre el president de la Federació Txeca, V. Klaus, i el primer ministre eslovac, V. Meciar, preveu la fi de la Federació Txecoslovaca el 31 de desembre de 1992.

26-27.- La conferència internacional de pau sobre l'ex-Iugoslàvia s'obre a Londres sota la co-presidència del primer ministre britànic, J. Major, i del secretari general de l'ONU, B. Butros Gali, i amb la presència de les parts en conflicte i de delegats d'una trentena de països. El 26, Lord Carrington, que presidia aquesta conferència des de la seva creació per la CE el setembre de 1991, presenta la seva dimissió, essent substituït per Lord Owen. El 27, la Conferència es clou amb l'adopció d'un «programa d'acció» que servirà de base a noves negociacions el 3 de setembre a Ginebra sota els auspicis de la CE i l'ONU.

27.- Els EUA, el Regne Unit i França imposen a Iraq una zona d'exclusió aèria al sud del paral·lel 32, per protegir les poblacions xïites d'aquesta regió, reprimides pel president Saddam Hussein.

28.- L'UEO, reunida a Londres, posa a disposició de l'ONU uns cinc mil homes.

29.- Quinze mil manifestants denuncien a Rostock el racisme i les violències.

30-31.- Tropes georgianes emprenen una nova ofensiva contra els separatistes abjazos i demanen la destitució del president del Parlament, V. Ardzinba.

31.- Els diputats «socialistes» i ultranacionalistes serbis presenten al Parlament de Belgrad una moció de censura contra Milan Panic, primer ministre de la «nova Iugoslàvia», acusant-lo de no haver defensat els interessos de Sèrbia a la conferència de Londres.

Setembre

3.- Representants de Rússia, Geòrgia i el president del Parlament abjak, V. Ardzinba, signen un acord que preveu

el manteniment de les forces georgianes a la regió i un alto-el-foc a partir del dia 5.

S'obre a Ginebra la primera reunió de la «conferència permanent» sobre l'ex-Iugoslàvia, copresidida per lord Owen, delegat de la CE, i Cyrus Vance, representant de l'ONU.

Un avió italià que transportava ajut humanitari a Sarajevo és derribat per un missil. Els vols humanitaris dirigits a Sarajevo s'interrompen.

4.- Un 99,98% dels marroquins aproven la reforma constitucional sotmesa a referèndum.

La CE adopta un pla de finançament per la protecció militar dels convois humanitaris a Somàlia.

4-5.- El Parlament federal de la nova Iugoslàvia (Sèrbia i Montenegro) rebutja la moció de censura presentada el 31 d'agost pels diputats socialistes de S. Milosèvić i ultra-nacionalistes de V. Seselj contra Milan Panic, el primer ministre federal, acusat d'haver menyspreat els interessos de Sèrbia a la conferència internacional de Londres.

7.- Les forces de l'ordre de Ciskei, bantustan «independent» de Sud-Àfrica, reprimeixen una manifestació convocada pel Congrés Nacional Africà (ANC), oposant-se a l'estatut dels bantustans. En intentar travessar la frontera per arribar a la capital de Ciskei, Bisho, 28 persones moren i unes dues-centes més resulten ferides.

8.- Dos cascos blaus francesos moren en una emboscada contra un convoi humanitari prop de l'aeroport de Sarajevo.

8-9.- Seguint als fets d'agost a Rostock (Alemanya), les violències xenòfobes contra residències de refugiats i immigrants tenen lloc a tot el país, acompanyades d'atemptats anti-semites.

10.- El primer ministre israelià, I. Rabin, declara que Israel està disposat a negociar una «retirada limitada» del Golan conquerit a Síria el 1967 i annexionat el 1981, a canvi d'una «pau total amb Síria». S. Peres, ministre d'Exteriors israelià, declara a París que «Israel no ha canviat només de govern, sinó també de política».

El ministre d'Exteriors de la nova Iugoslàvia, V. Jovanović, pròxim a S. Milosèvić, presenta la seva dimissió per estar en desacord amb la política de M. Panic que qualifica de «contrària als interessos de Sèrbia i del poble serbi».

11.- Les oposicions txeca i eslovaca de-

nuncien l'acord signat entre els seus respectius primers ministres, V. Havel i V. Meciar, sobre la liquidació de la Federació decidida el 26 d'agost.

11-14.- El port de la capital de Somàlia, Mogadiscio, tancat el 28 d'agost passat després d'una sèrie de pillatges, és reobert. El 14 arriben els primers contingents de cascos blaus de l'ONU.

12.- El cap de Sendero Luminoso, Abimael Guzman, és arrestat a Lima (Perú). El fundador, l'any 1970, del Partit Comunista de Perú maoista-leninista, és considerat responsable de milers d'assassinats al país.

Els dirigents serbis declaren haver posat el seu armament pesat situat entorn de Sarajevo, Goradze, Jajce i Bihaç sota el control de la FORPRONU.

12-13.- Els ministres d'Exteriors dels Dotze, reunits a Harfield (Regne Unit) aproven la idea de crear una «zona d'exclusió aèria» a Bòsnia.

13-17.- Les incerteses sobre el resultat del referèndum francès sobre Maastricht provoquen una crisi a l'interior del Sistema Monetari Europeu (SME). El 4, Itàlia havia tornat a pujar la taxa d'interès; el 13, el SEM és reajustat, amb una devaluació del 3,5% de la lira italiana i una revaluació de la resta de monedes. El 14, el Bundesbank baixa mig punt la seva taxa. El 17 la lira i la lliura esterlina surten del SME. Londres acusa el Bundesbank de ser-ne reponsable per la seva política d'alts interessos. El dia 20 John Major anuncia un Consell Europeu extraordinari per al 16 d'octubre a Birmingham.

14.- El Consell de Seguretat de l'ONU adopta la resolució 776 que autoritza l'enviament de forces suplementàries de l'ONU a Bòsnia per protegir els convois humanitaris.

14-26.- La sisena sessió de les negociacions de pau per al Pròxim Orient es desenvolupa a Washington.

18.- A la represa a Ginebra de les negociacions sobre el futur constitucional de Bòsnia i Hercegovina, les divergències amenacen l'aliança entre els croates i els musulmans de Bòsnia: les tesis dels dirigents croats i serbis en favor d'una «confederació de tres Estats» s'oposen a les dels musulmans, que defensen una Bòsnia unitària.

20.- Després d'una campanya molt polaritzada, un 51,04% dels votants francesos ho fa a favor de la ratificació del

Tractat d'Unió Europea signat a Maastricht, contra un 48,95% que vota «no». L'abstenció és d'un 30,31%.

21.- Els ministres d'Exteriors de la CE, reunits a New York al marge de l'Assemblea General de l'ONU, exclouen la possibilitat d'una renegociació del tractat de Maastricht.

22.- L'Assemblea General de Nacions Unides exclou la «nova Iugoslàvia» (RFY) dels seus membres.

25.- H. Kohl afirma que la paritat entre el franc i el marc no canviarà i que no s'abandonarà el SME.

27.- A la primera volta de les eleccions presidencials i legislatives a Romania, marcada per l'impuls dels nacionalistes, el president sortint, Ion Iliescu (del Front Democràtic de Salvació Nacional, FDSN), obté quasi el 48% dels vots, i s'enfrontarà amb Emil Constantinescu a la segona volta, l'onze d'octubre.

28.- La premsa americana revela que 3.000 musulmans bosniacs detinguts van ser massacrats prop de Brcko per soldats serbis els mesos de maig i juny passats.

Els ministres de Finances dels Dotze, reunits a Brussel·les, reafirmen el seu compromís amb el SME i el seu rebuig a l'Europa a dues velocitats.

29.- Finalitzat el procediment parlamentari començat el dia 1, el president de Brasil, Fernando Collor de Mello, al poder des de 1990, acusat de corrupció, és destituït de les seves funcions per l'Assemblea Nacional i el Senat. El vice-president, Itamar Franco, ocupa la Presidència.

29-30.- Se celebren a Angola les primeres eleccions legislatives i presidencials lliures, en les quals el president, Jose E. Dos Santos, del Moviment per l'Alliberament d'Angola (MPLA), s'enfronta amb Jonas Savimbi, de la Unió per a la Independència Total d'Angola (UNITA).

30.- El primer ministre ucranià, Vitold Fokine, criticat per la seva política econòmica, presenta la seva dimissió.

Els presidents croat, F. Tudjman, i iugoslau, D. Cusić, condemnen a Ginebra, en una declaració comuna, la «depuració ètnica». A més, es comprometen a accelerar la normalització entre els seus dos països en un procés amb tres objectius: humà (retorn dels refugiats), econòmic i militar.

DCIDOB 42. EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.

Iugoslàvia: La fi d'un model.
Ernest Conesa

IUGOSLÀVIA: LA FI D'UN MODEL

Ernest Conesa

L'any 1991 es caracteritza per la desaparició de dos Estats, la URSS i Iugoslàvia, del mapa europeu. En el cas de Iugoslàvia, el col·lapse del model d'Estat creat per Tito després de la Segona Guerra Mundial inicia una guerra civil d'incontrolades dimensions.

El 1980, amb la mort de Tito, s'inicia una nova etapa marcada per un greu deteriorament de la situació econòmica que repercuteix, al llarg de la dècada, en el sistema polític i en el clima social del país. Cap a finals dels 80, inicis dels 90, la situació està marcada per la convergència de tres factors:

- a) reemergència del nacionalisme entre els diferents pobles iugoslavs
- b) pressió per la democratització
- c) crisi econòmica cada cop més crítica

Aquests factors afecten directament els pilars sobre els que descansava la Iugoslàvia de Tito: l'aparell d'Estat i de govern, el partit únic —la Lliga dels Comunistes de Iugoslàvia— i l'exèrcit federal. Tots ells, més la figura de Tito, havien submergit, però no eliminat, les tensions nacionals entre els pobles, i la caiguda del sistema feia preveure el seu resorgiment i el conseqüent conflicte intern.

El factor nacionalista

L'element nacionalista ha jugat un paper fonamental en el procés iugoslau. En un clima de crisi econòmica que s'anava agreujant i on la legitimitat del sistema era creixentment qüestionada per sectors diversos, l'element nacionalista passava a esdevenir un instrument més adequat per aglutinar a la població, tenint en compte la manca de tradició democràtica de la zona.

El nacionalisme serbi va ser el primer en reafirmar-se, impulsat a partir de 1987 per Slobodan MILOSEVIC. Dirigent ex-comunista, en principi reformista antiburòcrata però conservador, Milosèvic aplega a sectors comunistes i nacionalistes i arriba al poder en les eleccions de novembre de 1990, sobre la base d'un discurs clarament nacionalista i populista que explota a fons el ressentiment d'una gran part de la població sèrbia davant de les tendències centrifugues dels albanesos del Kosovo. Des d'un principi, passa a ésser un dels eixos de la vida política iugoslava, amb uns mètodes autoritaris en els que no ha mancat la utilització dels mitjans

de comunicació. Conseqüent amb el seu projecte polític d'una «gran Sèrbia», Milosèvic suspèn les autonomies de Voivodina i de Kosovo, després d'una dura política repressiva contra els albanesos d'aquesta última regió.

Els dirigents de Croàcia i Eslovènia, que a diferència de Milosèvic es movien en un context de clara ruptura amb el passat comunista, varen criticar aquestes decisions com una prova més d'un nou intent de dominació sèrbia sobre la resta del país. No obstant, la seva pròpia mancança de perspectiva estratègica a mig termini no els va permetre adoptar la unitat d'acció necessària envers les repetides mostres de l'expansionisme serbi.

El col·lapse del sistema federal

L'exacerbació del factor nacionalista representava un cop mortal per un sistema federal com el iugoslau on, des de la Constitució de 1974, s'havia portat a terme un procés de descentralització estatal que permetia a les repúbliques desenvolupar polítiques econòmiques autònomes (i inclús contradictòries) i es deixava a la federació només les forces armades, la política exterior i una teòrica política econòmica comuna.

L'eficàcia de la presidència i del Govern federal, a més, es veia afectada per dos mecanismes institucionals: la rotació del lideratge en funció de la nacionalitat (a nivell federal i a nivell del partit) i el dret de veto en el procés de decisió. Aquests mecanismes intentaven prevenir la dominació d'una república o d'un polític. L'estructura unitària que sustentava aquest entremat era, per tant, la Lliga Comunista de Iugoslàvia i les forces armades. Ambdues institucions resulten directament afectades amb la nova situació. Les divergències i tensions entre els dirigents de les diferents repúbliques repercuteixen, lògicament, en el partit únic que acaba esclatant, el gener de 1990, amb la retirada dels comunistes eslovens, primer pas per a la seva definitiva divisió en línies republicanes.

Les eleccions, celebrades a l'abril i a finals de 1990, culminen el procés de diferenciació política entre les repúbliques. Els resultats electorals reflexen les divisions entre repúbliques on triu fen les forces reformistes i opositores (Croàcia i Eslovènia) i aquelles on dominen les forces conservadores (Sèrbia, Montenegro i Macedònia). Les conseqüències inevitables d'aquesta situació són l'extensió de les divisions a les institucions federals, especialment a la presidència del Consell, i el col·lapse d'aquesta institució i de l'autoritat governamental, desposseïda dels mitjans per implementar les seves decisions.

La crisi política afecta també a l'exèrcit federal. Aquest, contràriament a la resta d'institucions, havia seguit un procés de centralització durant els 80. El rol «militar» de les repúbliques es limitava al treball policial i a proveir les reserves conegudes com Forces de Defensa Territorial. Precisament aquestes forces són les que es van convertir en forces militars paral·leles a Croàcia i Eslovènia.

Des de l'inici de la crisi, l'exèrcit federal va manifestar la seva posició de recolzament al manteniment de la unitat territorial del país, però va evitar l'actuació directa en espera d'una solució política favorable als seus plantejaments. Malgrat tot, la creixent animadversió i desconfiança d'eslovens i de croats cap a l'exèrcit —ja llavors dominat pels serbis (veure quadre)— es traduïa en contínues desercions de soldats d'aquestes ètnies, que juntament amb la purga d'oficials croats i eslovens, a l'octubre de 1991, polaritzava la identificació de l'exèrcit federal amb els interessos serbis.

El context econòmic

Els processos descrits s'han anat desenvolupant dins del context d'una situació econòmica cada vegada més crítica. L'economia iugoslava va anar empitjorant durant els anys 80, amb uns elevats índex d'atur i de deute extern que es sumaven a la disminució dels índexs de producció i de creixement econòmic. Els successius Governos federals, que com s'ha explicat gaudien de poders efectius reduïts en aquest àmbit, poc podien fer per reconciliar els divergents interessos econòmics i polítics de les repúbliques i les

EX-IUGOSLÀVIA - ACTUALITAT

províncies. A més a més, el procés de transició a una economia de mercat com el que va intentar el primer ministre federal, Ante Marcovic, va resultar inoperant en aquest panorama de desintegració creixent. Com era previsible, el deteriorament de l'economia va desembocar en una caiguda dels ni-

vells de vida que ha contribuït a la generalització de la insatisfacció social. La situació de guerra i l'embargament econòmic no ha fet més que empitjorar la desastrosa situació econòmica, obstaculitzant, encara més, la resolució dels múltiples conflictes existents.

En definitiva, la fi del model fede-

ral de la Iugoslàvia de Tito no ha aconseguit el consens de les repúbliques per un model federal alternatiu. El resultat ha estat l'enfrontament armat entre les diferents nacionalitats del mosaic balcànic, que allunya, dia a dia, al país d'una solució pacífica dels problemes.

Composició del cos d'oficials de l'exèrcit iugoslau (abril 1991)

Nacionalitat	Cos d'oficials (en %)	Població iugoslava (en %)
Montenegrins	6,2	2,6
Croats	12,6	19,8
Macedonis	6,3	6,0
Musulmans	2,4	8,9
Eslovens	2,8	7,8
Serbis	60,0	36,0
Albanesos	0,6	7,7
Hongaresos	0,7	1,9
Iugoslaus	6,7	5,4
Altres	1,6	3,6

Font: Les Dossiers du GRIP, 166/1992

Indicadors econòmics de les repúbliques de Iugoslàvia (1990)

Parts de les regions dins el total:	Iugoslàvia	Eslovènia	Croàcia	Sèrbia			Bòsnia i Hercegovina	Montenegro	Macedònia
				Sèrbia sense les províncies autònomes	Voivodina	Kosovo			
Població	100	8,1	19,8	24,6	8,6	8,3	18,9	2,8	8,9
Producte Social*	100	18,2	25,5	23,2	11	2,1	12,4	1,9	5,7
Producció industrial*	100	20,4	22,6	22,8	10,8	2,2	13,3	1,8	6,1
Producció Agrícola*	100	7,6	21,3	25,3	23,8	4,2	9,4	1,1	7,3
Inversions* ¹	100	19,4	22,7	29,4	7,5	1,5	14,3	1,6	3,6
Exportacions	100	28,8	20,5	20,8	8,3	1,3	14,4	1,6	4,1
Importacions	100	25,2	23,6	21,2	11,5	1,1	10,1	1,2	6,1
Producte Social per habitant en Dinars*	9.347	20.651	12.002	8.778	11.845	2.436	6.193	6.809	5.980
Salari mensual mitjà en Dinars	4.253	5.657	4.786	4.167	4.184	2.345	3.382	3.203	3.188

* al 1989

¹ sense el sector privat

Font: Le Courier des Pays de l'Est 364/1991

Ajudem Sarajevo

Comitè Ciutadà de Solidaritat amb Sarajevo

Compte: Caixa de Pensions

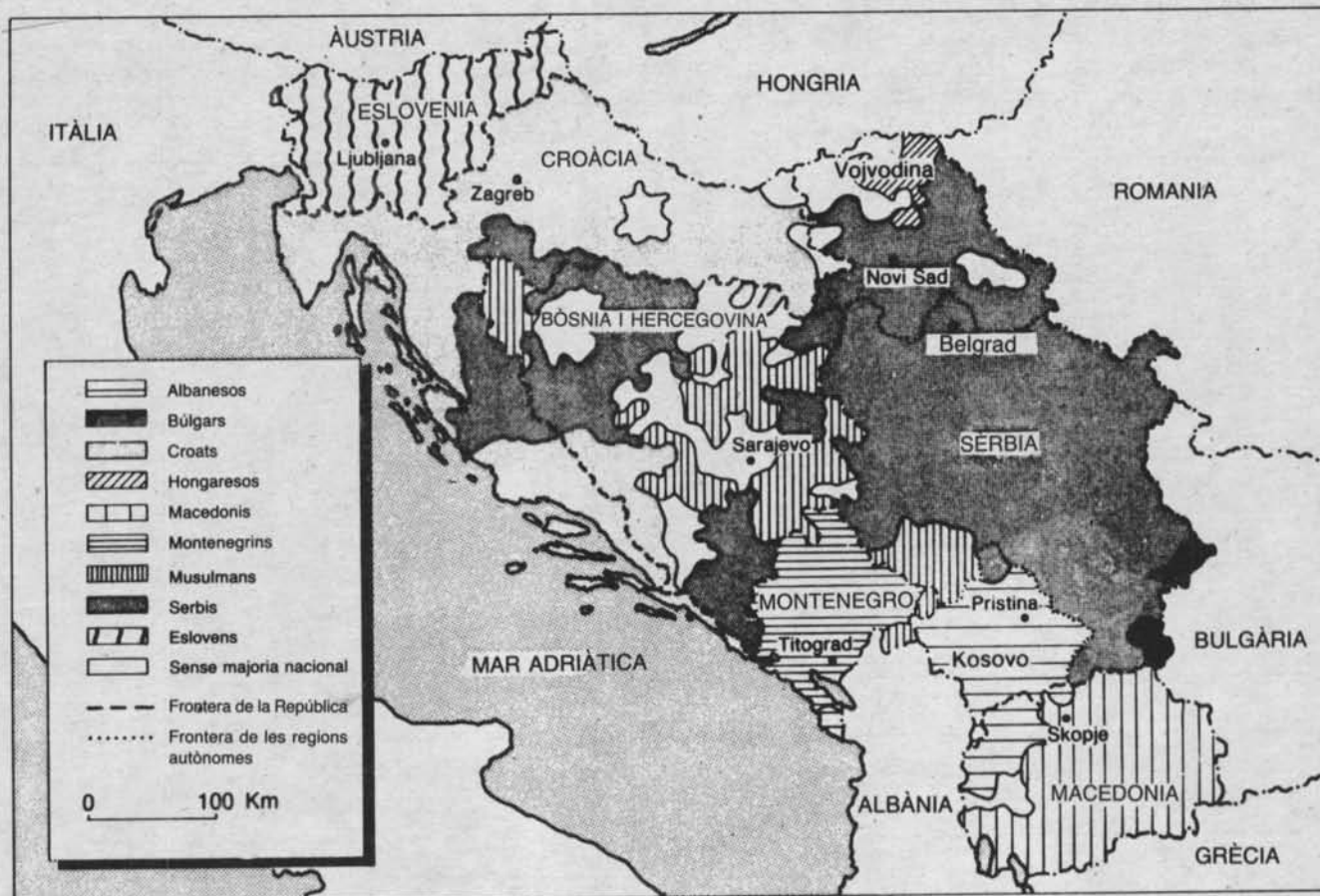
3000 - 25 - 000543 - 96

Caixa Catalunya

0405 - 02 - 003533 - 36

EX-IUGOSLÀVIA - ACTUALITAT

Composició ètnica de l'ex-Iugoslàvia

Font: Adelphi Papers, 270/92

L'ESCLAT DEL CONFLICTE ARMAT

La creixent tensió que es va anar acumulant, fruit de declaracions violentes, de negociacions sense resultats, etc., va desembocar finalment en una radicalització de les postures. Croàcia i Eslovènia van proclamar la seva independència, a l'octubre i al juny de 1991, respectivament. A partir d'aquell moment, els incidents armats aïllats van pendre cos, especialment entre les Guàrdies Nacionals creades en aquestes repúbliques i l'exèrcit federal, dominat pels serbis i contrari a una divisió de Iugoslàvia.

L'escalada militar i nacionalista

Els enfrontaments a Eslovènia conclouen amb un acord per a la retirada de les tropes federals. Però els incidents armats s'estenen a Croàcia on, lluny de la homogeneïtat ètnica eslovèna, l'existència de diverses àrees amb majoria sèrbia, especialment a les fronteres de Bòsnia, complica immediata-

ment la situació. Aquestes minories, aixecades en armes, declaren els seus territoris repúbliques independents i intenten augmentar el seu àmbit territorial. En aquest moment, ja compten amb l'ajuda de l'exèrcit que segueix denominant-se federal, encara que la retirada dels oficials i soldats croats ha acabat per consumir la seva identificació amb els interessos serbis. Els enfrontaments entre aquests i la Guàrdia Nacional Croata es succeeixen, fins que, com a fruit de les negociacions internacionals, s'arriba a un acord (febrer 1992) per aturar la guerra a través de la interposició de cascos blaus entre les parts contendents i els territoris que controlen. A partir d'aquest moment, el conflicte a la república entra en una fase de latència i de negociació, interrompuda esporàdicament per enfrontaments aïllats.

El torn de Bòsnia i Hercegovina

El dissortat relleu militar recau sobre la república veïna, Bòsnia i Hercegovina, que des d'abril de 1992 es con-

verteix en el nou escenari de guerra, superant tràgicament els enfrontaments armats anteriors i llurs conseqüències destructives. Per les seves característiques de gran barreja ètnica, Bòsnia és avui en dia el paradigma del que pot passar en altres àrees de l'ex-Iugoslàvia i, qui sap, a altres països de l'Est. La major part dels serbis de Bòsnia, que proporcionalment representaven a l'inici del conflicte el 31,4% de la població, han passat a controlar per la força el 70% del territori. Poc han pogut fer davant d'això els musulmans i els croats (però també alguns serbis que es reconeixen com a bosnians), donada la seva notable inferioritat logística i armamentística.

Europa i el conflicte iugoslau

La intervenció dels Estats europeus ha estat, en tot moment, present en els esdeveniments i s'ha centrat en dos aspectes; per una banda, paliar les conseqüències inherents a qualsevol conflicte bèl·lic, per l'altra, jugar la carta diplomàtica per trobar una sortida ne-

gociada del conflicte entre les parts implicades. En ella, l'ONU ha jugat el paper més important, encara que amb uns resultats molt limitats.

L'agreujament dels problemes humans derivats de la guerra (refugiats, morts, fam, malalties, etc.), particularment a Bòsnia i Hercegovina, ha promogut la realització de múltiples campanyes de solidaritat. L'ajuda i la implicació ciutadana s'ha incrementat davant de la política de «neteja ètnica» que han impulsat principalment els serbis. Sota aquest concepte s'entén la política portada a terme pel grup que ocupa una zona, on s'obliga als habitants d'altres ètnies a firmar un document pel qual renuncien a les seves propietats i se'ls expulsa de manera més o menys violenta. A continuació es procedeix a la destrucció o ocupació de les pertinences i dels habitatges. Els que s'oposen són o bé morts o internats en camps de concentració. La memòria col·lectiva del nostre continent s'ha vist commocionada per esdeveniments que hom creia pertinences del passat. Les fotografies d'homos esqueletics tancats en camps de concentració i la magnitud de les deportacions recorden inevitablement els horrors del nazisme.

La guerra i les campanyes de «neteja ètnica» han provocat nombrosos moviments migratoris. El 18 d'agost de 1992, l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) es-

timava en 1.936.500 el nombre de refugiats/desplaçats, incloent 19.000 de Voivodina i 12.000 de Kosovo. A ells s'han destinat la major part de l'ajuda humanitària, havent de superar, per arribar a tots els llocs de destí, els nombrosos problemes i riscos propis d'una situació de guerra. El cas més destacat ha estat el de Sarajevo on constantment s'han d'interrompre els vols humanitaris per les condicions d'inseguretat. Tot i així, en algunes zones no ha pogut arribar cap ajuda. Situacions tan dramàtiques com la de Goradze, ciutat que va soportar el setge serbi durant 196 dies abans que entrés ajuda humanitària, són un botó de mostra dels nivells als que s'ha arribat.

Es possible una solució?

La negociació tendent a una solució pacífica del conflicte ha estat l'altre element paral·lel potenciat pels Estats europeus i EUA, que sempre s'han mostrat dubtosos sobre la eficàcia que tindria una intervenció armada aliada. La voluntat negociadora s'ha traduït en l'organització de conferències internacionals per tractar el problema (com el que s'ha intentat a la conferència de Londres a finals d'agost del 92) i de rondes negociadores entre els dirigents croats, serbis i bosnians. En tot cas, l'eficàcia d'aquestes trobades ha resultat en la majoria dels casos molt reduïda, igualment que les mesures de pressió complementaries com, per

exemple, l'embarcament econòmic limitat a Sèrbia i Montenegro i l'embarcament militar imposat a totes les parts.

A més a més, tan l'ajuda humanitària com l'embarcament militar no deixen de plantejar greus problemes polítics a la comunitat internacional. En les condicions actuals, l'ajuda humanitària -per altra banda, imprescindible- pot contribuir a mig termini a servir els interessos serbis, ja que «facilita», en certa manera, la resolució de la qüestió dels refugiats a través del seu assentament a altres llocs. L'embarcament militar, per la seva banda, afavoreix objectivament als serbis que s'han quedat amb la major part del potencial militar de l'ex-Iugoslàvia i perjudica fonamentalment als seus rivals que no poden defençar-se amb l'armament modern adequat.

A l'estiu de 1992, el panorama no sembla gens clar ja que és previsible que fenòmens com la fam, les malalties, la manca d'aigua, el caos econòmic, etc., s'agreugin durant la tardor i l'hivern, augmentant el nombre de morts i de refugiats. Trobar una solució durable, acceptable per totes les parts i en la que no s'imposi la situació *de facto* (ocupació militar) sembla molt difícil. Tanmateix, l'evolució dels aconteixements permet pensar que existeix un risc evident d'extensió de les lluites sagnants que han devastat Croàcia i Bòsnia i Hercegovina a altres zones de l'ex-Iugoslàvia, en particular a Kosovo.

Estimacions de l'ACNUR sobre refugiats/desplaçats dins de l'antiga Iugoslàvia

24 d'agost 1992

Localització actual	De Croàcia	De Bòsnia i Hercegovina	Total
A Croàcia	263.942	337.535	631.803*
A la franja de les NNUU	87.000		87.000
A Sèrbia	164.636	236.700	401.336
A Bòsnia i Hercegovina	93.000	588.000	681.000
A Montenegro	5.753	49.942	55.695
A Eslovènia	1.000	69.000	70.000
A Macedònia	2.500	28.500	31.000
Total	617.831	1.309.677	1.957.834**

* Inclosos 30.326 refugiats de Sèrbia (Voivodina: 18.540, Kosovo: 11.786)
Font: ACNUR

Estimacions de l'ACNUR sobre refugiats fora de l'antiga Iugoslàvia

20 d'agost de 1992

País	Nombre de refugiats de l'antiga Iugoslàvia
Àustria	57.500
Bèlgica	1.800
Txeco-eslovàquia	4.000
Dinamarca	1.795
Finlàndia	1.892
França	1.103
Alemanya	220.000*
Grècia	7
Hongria	50.000
Irlanda	10
Itàlia	17.000**
Islàndia	13
Luxemburg	1.200
Països Baixos	6.300
Noruega	2.617
Polònia	1.500
Espanya	120
Suècia	47.600
Suïssa	70.450
Turquia	15.000
Gran Bretanya	2.000
Altres	30.000
Total	531.912

* Inclosos els estimats 65.000 no registrats.

** Inclosos els estimats 10.000 no registrats.

DCIDOB 42.
EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.

Repúbliques.

REPÚBLIQUES

EX-IUGOSLÀVIA

Superfície: 255.804 Km²

Població: (1) 23.529.000

Llengües oficials: Serbo-croat, eslovè i macedoni

Serbis: 36,2% / Croats: 19,6%

Musulmans: 9,8% / Albanesos: 9,1% (4)

Eslovens: 7,3% / Macedonis: 5,6%

Iugoslaus: 2,9% (3) / Montenegrins: 2,2%

Hongaresos: 1,4% / Altres: 5,9%

BOSNIA I HERCEGOVINA

Superfície: 51.121 Km²

Població: (1) 4.365.000

Llengua: Serbo-croat

Religió: 40% musulmans, 32% ortodoxos, 18% catòlics

Musulmans: 43,7% / Serbis: 31,4%

Croats: 17,3% / Iugoslaus: 5,5% (3)

Altres: 2,1%

Per evitar querelles entre sèrbis i croats, el 1946, Bòsnia i Hercegovina és proclamada república independent i, des del 1971, es reconeix l'estatus de «nació» iugoslava als musulmans de la regió, eslaus convertits a l'Islam durant la dominació turca.

Després de les eleccions del novembre de 1990, es crea una coalició musulmana-serbo-croata amb un president musulmà, Alija Izetbegovic. Però la coalició no es pot mantenir unida, tant per les tensions dels territoris veïns com per les concepcions diferents dels líders de cada grup sobre el futur de la República. Els sèrbis i una facció de croats segueixen les línies dels dirigents de Belgrad i Zagreb, respectivament, partidaris d'una divisió de Bòsnia. Els musulmans, per la seva part, volen mantenir la integritat i sobirania de la República, amb concessions d'autonomia per les minories d'altres ètnies. Així, els serbis —que ja s'han retirat del Govern— boicotejen el referèndum sobre la independència, celebrat el febrer de 1992. Malgrat tot, el resultat és un 65% favorable, gràcies a la coalició musulmana-croata.

El reconeixement internacional, per part de la CE i dels EUA, el 7 d'abril de 1992, no impedeix l'esclat d'enfrontaments armats entre la minoria sèrbia, recolzada per l'exercit federal, la croata i els musulmans.

El setembre de 1992, aproximadament dos terços del territori estan ocupats pels serbis, que han proclamat la «República Sèrbia de Bòsnia-Hercegovina», pas previ a un procés de divisió de la República. Els croats, per la seva banda, ocupen una quarta part del territori, que el partit dels croats de Bòsnia, el HDZ (Comunitat Democràtica Croata),

ha declarat unilateralment autònom. La seva actitud com la del Govern de Croàcia és ambigua, alternant la demanda d'una acció militar contra els serbis, amb l'absència de condemes explícites a un pacte amb Belgrad.

CROÀCIA

Superfície: 56.538 Km²

Població: (1) 4.760.000

Llengua: Serbo-croat (caracters llatins)

Religió: Catòlica

Croats: 77,9% / Serbis: 12,2%

Iugoslaus: 2,2% / Altres: 7,7%

Amb una evolució política similar a l'eslovena, els líders polítics croats reclamen una revisió del sistema federal i critiquen obertament la seva gestió econòmica.

Les primeres eleccions multipartidistes, celebrades a l'abril de 1990, donen la victòria al partit d'oposició Aliança Democràtica Croata (HDZ), enfront a un partit comunista reformat. Coalició dirigida per l'ex-comunista Franjo Tudjman, el HDZ aprofita l'onada nacionalista croata. Practica una política poc sensible a les demandes de la minoria sèrbia (a la nova Constitució croata no hi ha cap referència a la minoria sèrbia) i força ambigua respecte a la democràcia i als drets de les minories.

Partidaria com els eslovens d'una confederació d'Estats sobirans com a model de coexistència entre les repúbliques iugoslaves, la direcció croata xoca amb l'oposició de la minoria sèrbia, contraria a viure en una Croàcia independent. L'agost de 1990 es produeix una insurrecció armada a Dalmàcia del nord, a l'àrea de Krajina, on domina la població sèrbia que declara l'autonomia regional a l'octubre de 1990.

Malgrat tot, Croàcia segueix a Eslovènia i, al febrer de 1991, adopta també una resolució per la dissolució de Iugoslàvia, decisió refusada per la seva minoria sèrbia. El 19 de maig, en un context d'incidents armats a la República, es celebra un referèndum per la independència que dona una abrumadora majoria pro-secessionista. El 25 de juny Croàcia declara la seva independència.

Els enfrontaments entre la minoria sèrbia (recolzada per l'anomenat exercit federal, especialment a partir de setembre) i la Guardia Nacional Croata es reemprenen amb vigor el 29 de juny i continuen al llarg de 1991. Els croats intenten defensar la integritat del seu territori i internacionalitzar el conflicte, mentre que les minories sèrbies cerquen guanyar el màxim territori per la força, especialment a Krajina, Eslovània i la Costa Dalmata. A finals de l'estiu de 1991, la minoria sèrbia controla ja un terç del territori. Croàcia està dividida en dos i es produeix un èxode massiu de croats, fugint de les àrees de combat. La destrucció de Vukovar i

EX-IUGOSLÀVIA - REPÚBLIQUES

el setge de Dubrovnik acceleren la mediació internacional i, a la primavera del 1992, s'arriba a un acord per desplegar cascos blaus de l'ONU a les zones en conflicte.

El 8 d'octubre de 1991 Croàcia proclama definitivament la seva independència, reconeguda per la CE, el 15 de gener de 1992, i per EUA, l'abril de 1992.

ESLOVÈNIA

Superfície: 20.251 Km²

Població: (1) 1.963.000

Llengua: Eslovena

Religió: Catòlica

Eslovens: 87,6% / Croats: 2,7%

Serbis: 2,4% / Musulmans: 1,4%

Altres: 5,9%

A diferència de les altres repúbliques, Eslovènia és homogènia en termes de llengua, religió i identitat cultural. A finals dels 80 és la República que sosté la posició més crítica envers l'estructura federal iugoslava, actitud aguditzada per la posició del dirigent serbi Slobodan Milosèvic.

Les primeres eleccions multipartidistes, d'abril de 1990, donen la victòria a DEMOS, coalició de l'oposició democràtica, liderada per Milan Kucan, un comunista reformista, elegit posteriorment president de la República. Coalició obertament pro-independentista, DEMOS defensa la idea de que el desenvolupament d' Eslovènia està frenat per la seva pertinença al conjunt de l'economia iugoslava.

El nou Govern no comunista es declara partidari d'una confederació d'Estats sobirans com a model de coexistència entre les repúbliques iugoslaves, basada, essencialment, en interessos econòmics. Davant del fracàs de les negociacions a nivell federal i amb l'abrumadora majoria aconseguida en el referèndum per la independència del desembre de 1990, Eslovènia presenta el febrer de 1991 una resolució per la dissolució de Iugoslàvia, i el 25 de juny declara la seva independència.

Amb la declaració s'inicien els primers enfrontaments entre l'exèrcit federal i les Forces de Defensa Territorial d'Eslovènia que finalitzen amb l'acord de Brioni del 7 d'agost del 1991 on sota els auspicis de la Comunitat Europea (CE) es firma un alt-el-foc. El 18 de juliol, les tropes «federal» es retiren d'Eslovènia.

El 8 d'octubre de 1991 Eslovènia proclama definitivament la seva independència, reconeguda per la CE, el 15 de gener de 1992, i per EUA, l'abril de 1992.

MACEDONIA

Superfície: 25.713 Km²

Població: (1) 2.034.000

Llengua: Macedoni (variant del búlgar), albanès i turc

Religió: Ortodoxa

Macedonis: 64,6% / Albanesos: 21% (4)

Turcs: 4,8% / Gitanos: 2,7%

Serbis: 2,2% / Altres: 4,7%

Territori històricament reivindicat per serbis, búlgars i grecs, Macedonia esdevé, el 1946, una República federal

i els macedonis passen a constituir una nació amb llengua pròpia. Té una important minoria albanesa, al nord-oest del país en el límit entre Albània i Kosovo, que forma un grup territorial molt compacte.

En les eleccions generals de novembre de 1990, el Partit Democràtic per la Unitat Nacional Macedonia -partidari d'una confederació- es constitueix en el partit majoritari, aglutinant a tots els cercles nacionalistes.

El 8 de setembre de 1991, després d'un referèndum sobre la seva sobirania (95% a favor), Macedònia proclama la seva independència a l'espera del reconeixement internacional que s'ha vist frenat per l'oposició grega.

Davant dels conflictes armats a les altres repúbliques, Macedònia ha adoptat una posició crítica però força neutral, temerosa d'una extensió del conflicte al seu territori.

S'ha reprimat amb molta duresa les creixents demandes de la minoria albanesa per por a una espiral separatista propiciada pels interessos búlgars i grecs en la zona. Fins ara, les mesures han estat d'ordre policial, però també educatiu i social, evitant la creació de territoris purs ètnicament i promovent l'assimilació i/o integració.

MONTENEGRO

Superfície: 13.812 Km²

Població: (1) 615.000

Llengua: Serbo-croat (caracters ciríllics)

Religió: Ortodoxa

Montenegrins: 61,8% / Musulmans: 14,6%

Serbis: 9,3% / Albanesos: 6,6% (4)

Iugoslaus: 4,2% (3) / Altres: 3,5%

Montenegro ha estat sempre una república independent, gràcies a la seva orografia i a la ferma oposició dels seus habitants a qualsevol dominació.

Els seus nexes amb Sèrbia van fer que el nacionalisme de Milosèvic repercutís en la vida política montenegrina. A les eleccions de desembre de 1990, els sectors fidels al líder serbi van copsar els llocs dirigits i han seguit la política de la República veïna en tot moment.

Els montenegrins han participat en els enfrontaments militars a les altres repúbliques, especialment a Dubrovnik (Croàcia). Aquests fets han despertat els temors dels croats per les possibles reivindicacions territorials que podrien presentar els montenegrins pel que fa a l'àrea costanera croata.

L'aliança de Montenegro amb Sèrbia ha culminat en la seva integració a la nova Iugoslàvia.

SÈRBIA (2)

Superfície: 56.000 Km²

Població: (1) 5.824.000

Llengua: Serbo-croat (caracters ciríllics)

Religió: Ortodoxa

Serbis: 87,3% / Musulmans: 3%

Iugoslaus: 2,5% / Albanesos: 1,3% (4)

Gitanos: 1,2% / Altres: 4,7%

A la república sèrbia, la revisió del període titista va estimular, a mitjans del 80, un sentiment nacionalista, especialment pel que fa a les províncies autònomes de Voivodina

EX-IUGOSLÀVIA - REPÚBLIQUES

i Kosovo que gaudien d'àmplies competències.

Arribat al poder, el 1987, Slobodan Milosèvic no convoca eleccions multipartidistes fins a finals de 1990. El seu partit, Partit Socialista de Sèrbia (el nou nom del PC serbi), guanya per una aclaparadora majoria. L'element nacionalista es consolida com a denominador comú de tots els partits, però la divisió de l'oposició permet a Milosèvic seguir sent la figura dominant de la vida política i aparèixer com a l'únic defensor dels interessos serbis a Kosovo.

Inicialment partidari de conservar l'estructura federal existent, Milosèvic utilitza les tendències separatistes per defensar la idea de la «Gran Sèrbia», és a dir, un Estat unitari que englobaria a tots els serbis de l'antiga Iugoslàvia i els territoris que habiten.

El 27 d'abril de 1992, es va proclamar a Belgrado la nova República Federal de Iugoslàvia formada per Sèrbia i Montenegro. Malgrat els intents del seu primer ministre, el milionari nordamericà d'origen serbi, Milan Panic, que intenta oferir una imatge més moderada, Sèrbia s'ha vist cada cop més aïllada en l'escena internacional fins arribar a l'expulsió de la recent creada República Federal Iugoslava de les files de les Nacions Unides, fet sense precedent en la història d'aquest organisme.

Kosovo (Província autònoma de Sèrbia)

Superfície: 10.900 Km²

Població: (1) 1.955.000

Llengua: Albanès i serbo-croat

Religió: Musulmana (albanesos) i ortodoxa

Albanesos: 82,2% (4) / Serbis: 10%

Musulmans: 2,9% / Gitanos: 2,2%

Altres: 2,7%

Província autònoma de la república sèrbia des de 1946 i gaudint d'àmplies competències des de 1974, Kosovo té una població amb una majoria aplastant d'albanesos (degut a la seva elevada taxa de natalitat) i amb una de les pitjors condicions econòmiques. Territori important pels serbis, que el consideren el centre històric, cultural i espiritual de la seva nació, Kosovo ha conegut periòdicament fortes repressions per part de Belgrado, que sempre ha considerat la seva búsqueda d'autodeterminació com el preludi a una unificació amb Albània.

Amb Milosèvic la pressió contra els albanesos ha augmentat a tots els nivells ja que ha movilitzat a la població sèrbia contra el separatisme albanès i el suposat genocidi que s'està perpetrant contra la minoria sèrbia de la zona. La campanya ha culminat amb una repressió militar per part de les autoritats sèrbies contra els albanesos que, a més a més, s'han vist desposseïts del seu estatus d'autonomia a la nova Constitució sèrbia de 1990.

Els albanesos, per la seva banda, han proclamat la independència de Sèrbia, boicotejant les eleccions sèrbies de 1990, i organitzant-ne unes pròpies en les que Ibrahim Rugova, líder de la Lliga Democràtica de Kosovo, surt escollit President. Fins el moment, l'estratègia dels albanesos

del Kosovo ha estat de resistència passiva per por de que una revolta provoqui una intervenció militar i expulsions massives.

Voivodina (Província autònoma de Sèrbia)

Superfície: 21.800 Km²

Població: (1) 2.013.000

Llengua: Serbo-croat, hongarès, eslovac i romanès

Religió: Ortodoxa, catòlica

Serbis: 57,3% / Hongaresos: 16,9%

Iugoslaus: 8,4% (3) / Croats: 3,7%

Eslovacs: 3,2% / Montenegrins: 2,2%

Romanesos: 1,9% / Gitanos: 1,2%

Altres: 5,2%

Província autònoma de Sèrbia des de 1946, i gaudint de les mateixes competències que Kosovo des de 1974, Voivodina es caracteritza per una gran barreja ètnica on dominen els serbis, que consideren aquesta àrea també molt important des del punt de vista de la seva història. Però les minories de Voivodina no han desenvolupat una política separatista, almenys fins l'exacerbació del nacionalisme serbi que a l'igual que a Kosovo, però sense repressió, ha anul·lat el seu estatus d'autonomia.

La segona minoria més important «formada pels hongaresos», s'ha organitzat entorn del partit Unió Democràtica d'Hongaresos de Voivodina (VMDK). Reclamen la creació d'una regió autònoma però sota el control del parlament nacional. Els serbis rebutgen la creació d'un nou centre de poder i acusen als hongaresos de separatisme i secessionisme. També estan portant a terme una política de mobilització militar selectiva, boicotejada per la minoria hongaresa.

Area de Sandjak

Territori dividit des de 1945 entre Sèrbia i Montenegro, Sandjak està poblat majoritàriament per musulmans i té molts punts culturals i sentimentals comuns amb els musulmans de Bòsnia.

Aquests musulmans, temerosos del nacionalisme serbi, i impulsats per la branca local del Partit per l'Acció Democràtica de Bòsnia, han creat el Consell Nacional Musulmà de Sandzak, que reclama un estatut de República en la nova Iugoslàvia, amb dret a la secessió. Segons el seu líder, un cop establerta la República, es celebraria un referèndum per determinar la creació d'un Estat secular o islàmic.

Els serbis temen l'existència d'una franja territorial dominada pels musulmans als que acusen de col·laboració amb els seus correligionaris de Bòsnia.

(1) Xifres de 1991.

(2) Les províncies autònomes de Kosovo i Voivodina excloses

(3) El cens de 1991 dóna la possibilitat als habitants de definir-se com a «Iugoslaus».

(4) Les xifres que s'indiquen, només són estimacions ja que la població albanesa va boicotejar el cens de 1991.

DCIDOB 42. **EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.**

Bòsnia i Hercegovina: Cap a una cantonalització.

BÒSNIA I HERCEGOVINA: Cap a una cantonalització?

La cantonalització de la república de Bòsnia i Hercegovina com a possible via de sortida al conflicte ha centrat les polèmiques de les últimes negociacions. La idea ha provocat un debat intens tant per la complexitat de la qüestió com pel fet de que dues¹ de les tres parts implicades semblen favorables a aquesta solució, davant de l'oposició frontal dels bosnians musulmans. Al mateix temps, alguns governs occidentals semblen estar cada cop més temptats en acceptar aquesta solució, ansiosos d'enllestir el problema i no veure-s'hi més involucrats. La divisió de facto de Bòsnia, les dificultats de redreçar aquesta situació i els indicis de retraïment occidental semblen jugar a favor de l'opció cantonal. No obstant, és aquesta una via que pugui realment garantir un reglament durable?

Es factible una cantonalització?

En termes generals, la cantonalització consisteix en la divisió de la república entre tres cantons i vuit territoris, cadascun d'ells amb grans poders d'autogovern i un grup ètnic dominant. Els tres plantejaments que presenten els defensors d'aquesta proposta són: a) establiment de fronteres seguint principalment criteris ètnics b) respecte dels drets de les minories i c) estructura confederal.

Però les dificultats comencen des del primer plantejament. A part de la crítica ètica que pot suggerir aquest projecte polític —que justifica de fet la pràctica de «neteja ètnica»—, el criteri ètnic requereix la definició d'un concepte d'ètnia en funció del qual es distribuïria la població. I això en un territori com Bòsnia i Hercegovina que ha estat, al llarg de segles, un paradigma de mescla nacional, a on cap grup ètnic és majoritari i a on la barreja ètnica inextricable comença en el nucli familiar.

Els defensors de la proposta esgrimeixen el referèndum com l'instrument més adequat i democràtic per establir els governs i les divisions territorials. Tot i així, sembla difícil que les majories que s'estableixin siguin prou àmplies com perquè no es creïn tensions i nous conflictes a una escala més re-

Font: El País

duïda. Però, sobretot, donat l'equilibri actual de les relacions de força, un referèndum legitimaria la política de fets consumats de Sèrbia (és a dir, l'ocupació de territoris i la seva «homogeneïtzació» a través de deportacions i migracions forçoses) i animaria els desitjos latents territorials de Croàcia.

Amb la mateixa lògica seguida fins ara, les repúbliques veïnes, Croàcia i Sèrbia, justificat-se per exemple en la «demanda» prèvia de la minoria de cada cantó, propiciarien la possible aneixió de territoris bosnians als seus propis. En aquest sentit, cal fer notar que l'autoproclamada República sèrbia de Bòsnia ja va demanar el setembre de 1992 la seva aneixió a la nova Iugoslàvia. En un escenari així, la minoria musulmana quedaria aïllada al mig dels seus veïns sense viabilitat econòmica pròpia, ni cap garantia de seguretat davant d'aquests. Això contribuiria, lògicament, a radicalitzar el seu posicionament i a fomentar una nova espiral de conflicte.

Implicacions de la proposta

Així doncs, la implicació fonamental és que si s'accepta el procés de can-

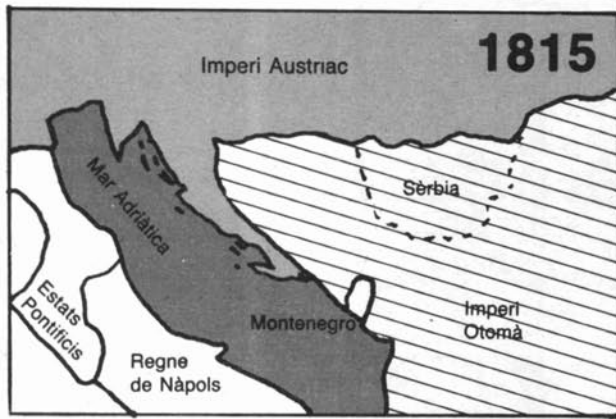
tonalització es recolza tàcitament la política sèrbia i les seves aspiracions a crear una Gran Sèrbia. Alguns analistes consideren que aquest recolzament podria alimentar futures polítiques similars dintre del territori serbi, concretament a l'hora de tractar els problemes de Voivodina, Kosovo i l'àrea de Sandjak. Tanmateix, crearia un precedent que altres Governos de la zona podrien fer servir per «solucionar» el problema de les seves minories.

Cal recordar, tal com observa Catherine Samary,² que «la viabilitat dels règims que han estructurat històricament aquest espai [balcans] ha estat estretament lligada a la seva capacitat de respondre al problema de les relacions entre les diverses ètnies, les dues solucions extremes —dominació absoluta d'un poble sobre els altres, o separació radical entre les diferents ètnies— mai han aconseguit assegurar el benestar de les poblacions».

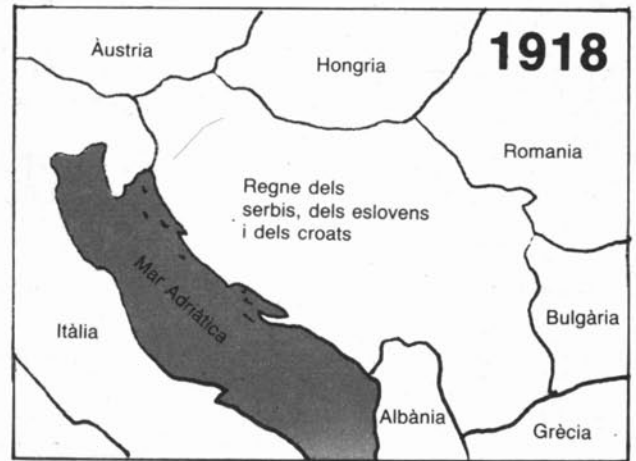
¹ El serbis reclamen la divisió del territori mentre que els croats tot i ser «partidaris» de la partició semblen contemplar-la dins d'una confederació.

² Le Monde Diplomatique, Juliol 1992, pp.8

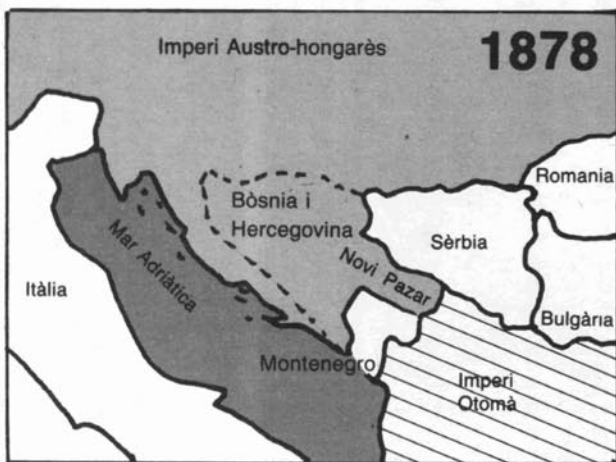
EX-IUGOSLÀVIA - HISTÒRIA

1815. Montenegro és un principat independent mentre que Sèrbia adquireix progressivament (1817-1830) un estatut d'autonomia. Eslovènia i Croàcia pertanyen a l'imperi austriac i Bòsnia a l'imperi otomà.

1918. El desmembrament de l'Imperi austro-hongarès porta la creació de nous Estats com el «Regne dels Serbis, dels Eslovens i dels Croats». El nou Estat comprèn els dos regnes de Sèrbia i Montenegro i les possessions de l'antic imperi (Croàcia, Bòsnia, Eslovènia i Dalmàcia).

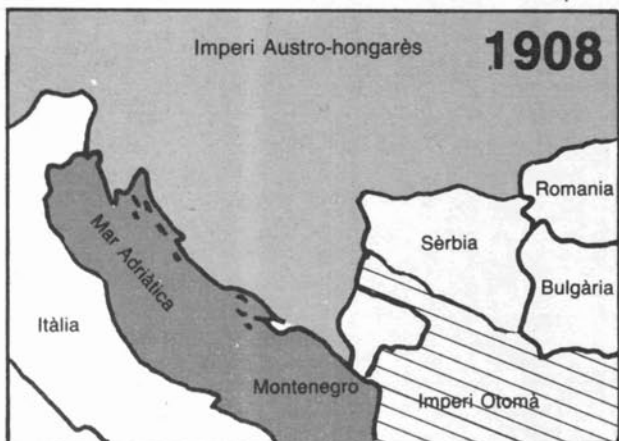

1878. El Congrés de Berlín de 1878 reconeix la independència total de Sèrbia i de Montenegro (que veuen augmentar parcialment el seu territori). Bòsnia i el sandjak de Novi-Pazar passen del domini turc a la tutela administrativa («ocupació») de l'imperi austro-hongarès.

1. Drave 3. Danube 5. Drina 7. Zeta 9. Vardar
2. Save 4. Urbas 6. Littoral 8. Morava

1929. Alexandre I transforma el regne en un Estat centralitzat que pren oficialment el nom de Iugoslàvia. El 1931, les antigues regions històriques es suprimeixen i són reemplaçades per nou «banovines».

1908. L'imperi austro-hongarès s'anexiona Bòsnia i cedeix el sandjak de Novi Pazar als turcs.

1913. Amb les guerres balcàniques s'acaba d'esfondrar l'imperi turc. Bòsnia continua sota els austríacs i Sèrbia es queda Macedònia i la meitat del sandjak de Novi-Pazar que comparteix amb Montenegro.

1946. Durant la segona guerra mundial, Iugoslàvia és ocupada per Alemanya que crea tres Estats (serbi, croat i montenegri). La resta queda repartit entre Alemanya i els seus aliats com per exemple Itàlia. El 1946, Iugoslàvia esdevé una federació amb 6 repúbliques i dues regions autònomes (Kosovo i Voivodina).

DCIDOB 42. **EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.**

La dimensió lingüística d'unes relacions ètniques.
Jordi Banyeres

LA DIMENSIÓ LINGÜÍSTICA D'UNES RELACIONS ÈTNIQUES

Jordi Banyeres

Actualment, el 1992, diferenciem en el domini sud-eslau cinc llengües: eslovè, croat, serbi, macedoni i búlgar. Fa deu anys, tots els departaments de filologia eslava del món no distingien el serbi del croat, i per tant sumaven quatre idiomes. Abans de la segona guerra mundial, el macedoni s'integrava dins del búlgar: només hi havia tres codis. El 1919, la universitat de Ljubljana declarava que la seva llengua oficial era el serbo-croat-eslovè: segons això, solament hi haurien dos idiomes. Per als filòlegs del XVII i XVIII, només existia una parla sud-eslava.

Les unitats lingüístiques són tant imprecises com les ètniques. Dins d'una mateixa família lingüística —és a dir, amb un mínim de tres comuns— no hi ha cap criteri estrictament lingüístic per discriminar si dues varietats constitueixen dos dialèctes o dues llengües: les diferències no obstaculitzen la intel·ligibilitat mútua; aquesta està més en funció de les relacions intergrupals que no pas de les diferències lingüístiques. Ha estat el procés social de construcció de les nacions (*nation building*) el que ha portat a considerar que certs límits —dialèctals, religiosos o histò-

rics— haurien d'erigir-se en fronteres de llengües diferents.

L'escaquer lingüístic

Abans de l'alfabetització de masses no hi havia solució de continuïtat entre el que ara anomenem eslovè, croat i serbi. La primera classificació dialectal que van establir els filòlegs utilitzava com a criteri les formes que prenia el pronom interrogatiu equivalent al nostre **què?**. Segons això, **kaj**, **što** i **ča** identificaven els dialectes kajkavià, štokavià i čakavià:

MAPA 1

MAPA 2

Un segon criteri de classificació, més elaborat i posterior, partia de l'evolució de la **jot** paleoeslava que delimitava els dialectes ekavià, jekavià i ikavià:

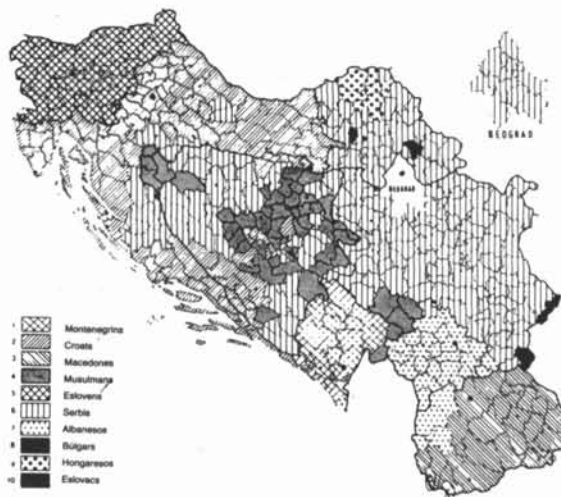

MAPA 3

El mapa dialectal no coincideix en absolut amb el mapa ètnic. La regió on habiten els croats és la més fragmentada dialectalment:

Es veu com les úniques nacions sud-eslaves amb un territori compacte són els eslovens, els macedonis i els montenegrins. En canvi els altres grups (croats, musulmans i serbis), formen un trencaclosques a Bòsnia-Hercegovina i a Croàcia, però no pas a la Sèrbia estricta, que és nacionalment molt homogènia.

Grup nacional majoritari per comuna (segons el cens de 1981)

EX-IUGOSLÀVIA - LLENGUA

MAPA 4

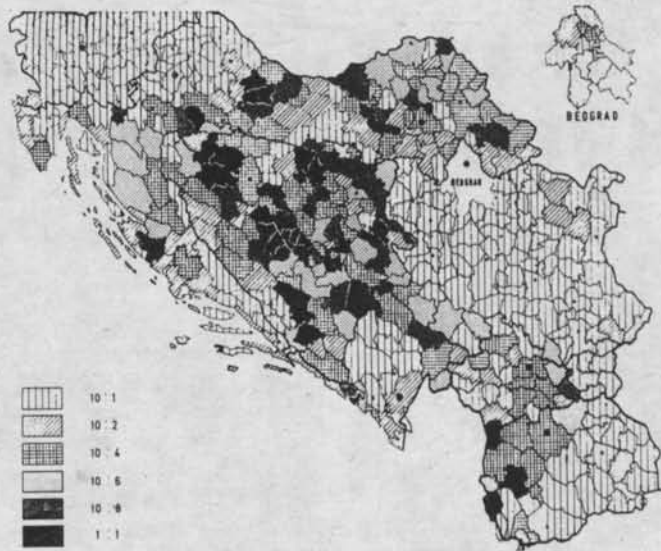
Iuxtaposició nacionalitària per comuna

(Proporció entre el grup nacional majoritari i el segon més nombrós, segons el cens de 1981)

S'observen unes poques regions homogènies:

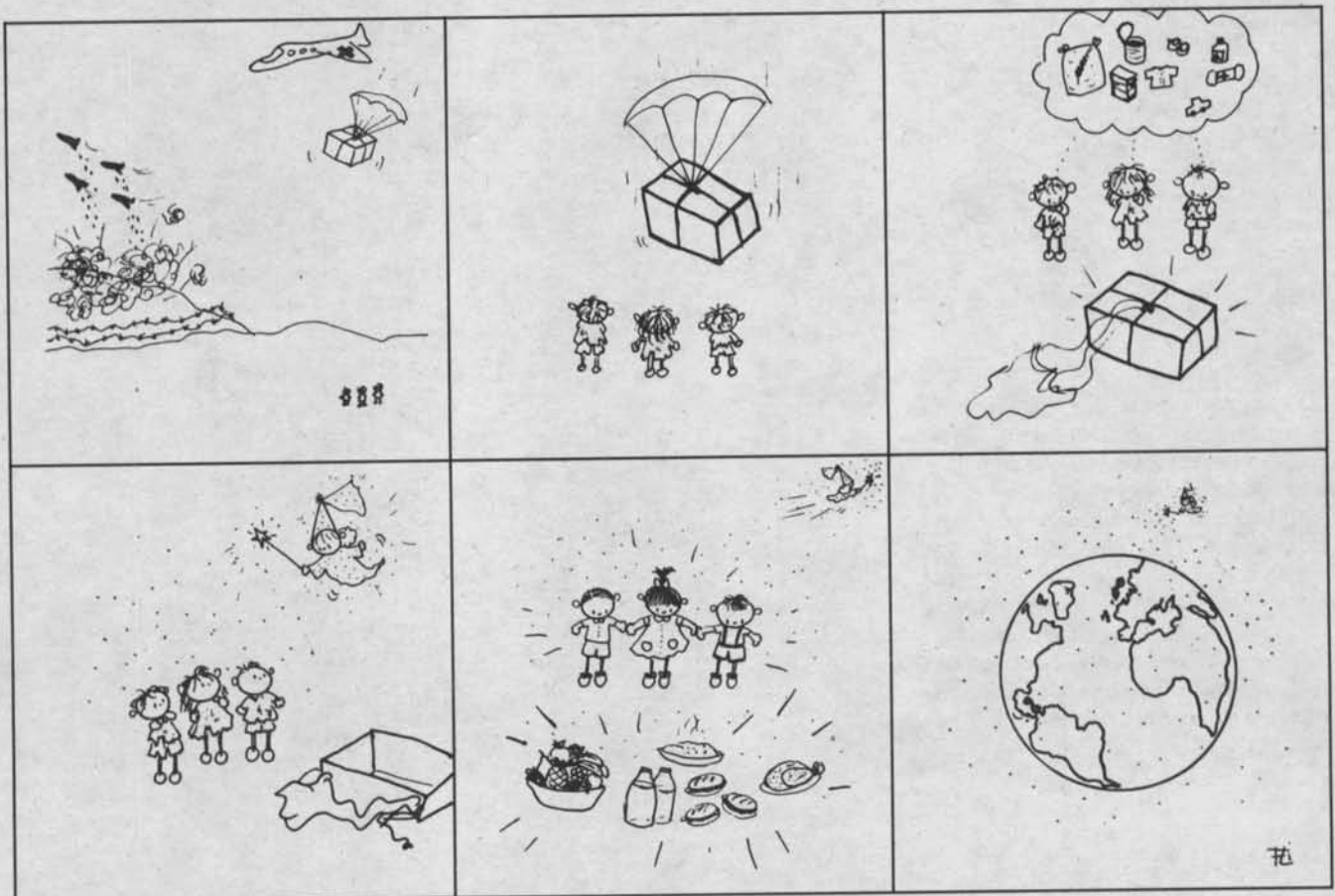
- Sèrbia estricta,
- la part occidental de Macedònia,
- tota l'Eslovènia, tret la comuna de Lendava, a l'extrem oriental, les comunes d'Istria (Izola, Piran i Koper), a l'extrem occidental,
- la regió nord-occidental de Croàcia i
- el nucli central de Montenegro.

La resta del territori presenta una composició nacional complexa. Destaca la de Bòsnia-Hercegovina.

AVTOR: A. STERGAR, RISAL: C. VOJVODA, 1982

TIRA, TIRA!

DCIDOB 42. **EX-IUGOSLÀVIA I SOMÀLIA.**

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB.

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB sobre Somàlia

1 - ARTICLES DE PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

SOMALILAND, ENTRE CHAOS ET COMA/ Croissance, le Monde en Développement, 351, Juillet-Août, 1992; pp. 23-24; Francia

SECURITY IN THE HORN OF AFRICA, AN ANALYSIS OF POST COLD-WAR DEVELOPMENTS IN REGIONAL SECURITY AND EMERGING STRATEGIC ISSUES IN ETHIOPIA, SOMALIA, SUDAN AND DJIBOUTI/ Au: MAKINDA M., Samuel IISSA - delphi Papers, 269, Summer, 1992; pp. 3-79
Reino Unido

SOMALIE: RÉOLUTION 746 ADOPTÉE PAR LE CONSEIL DE SÉCURITÉ DES NATIONS UNIES SUR LA SITUATION EN SOMALIE (NEW YORK, 17-3-1992)/ Documents d'Actualité Internationale, 13 Juillet, 1992; pp. 256-257; Ministère des Affaires Etrangères Francia

SOMALIA, A PLACE WHERE FOOD IS POWER/ Newsweek, August, 5, 1992; pp. 33; Estados Unidos

LA SOMALIE A FEU ET A SANG/ Au: YARED, Marc - Jeune Afrique, 1621, 1992; pp. 32-35; Francia

THIS IS THE NEW WORLD ORDER? THE REJUVENATED U.N. TRIES TO SALVAGE SOMALIA/ Au: BARTHOLET, Jeffrey - Newsweek, April, 14, 1992; pp. 21; Estados Unidos

SOMALIA: LA LUCHA QUE NO CESA, EL UNICEF REALIZA EL MAYOR ESFUERZO EN AYUDA DE EMERGENCIA/ Noticias del UNICEF, 142, Marzo, 1992; pp. 13; Madrid

2- OBRES DE REFERÈNCIA

LA HORA DE AFRICA/ Au: INIESTA, Ferran (et al.) - Anuario Internacional CIDOB, 1991, Edición 1992; pp. 491-599; Barcelona

AFRICA SOUTH OF THE SAHARA, 1991/ Europa Publications, 20th Edition, 1991 ; pp: 894-911; Reino Unido

NEW AFRICAN YEARBOOK 1991-1992/ Au: GREEBFIELD, Richard - IO Publications, eighth Edition, 1992 ;pp. 303-309; Estados Unidos

GUIA DEL TERCER MUNDO 1991/1992/ IEPALA, 1991; pp: 567-569; Madrid

3 -PREMSA

SOMALIA: DEATH IN FOOD LINES/ Au: PERLEZ, Jane - International Herald Tribune, 20 Julio 1992; París

EL POLVORIN DEL HAMBRE, LA CRUZ ROJA ALERTA SOBRE EL DESASTRE QUE VIVE SOMALIA Y TODO EL CUERNO DE AFRICA/ Au: ORTEGA, J. - El País; 19 Julio 1992; Madrid

DESPERATE FAMINE STALKS FORGOTTEN SOMALIS/ Au: OZANNE, Julian - Financial Times, 28 Julio 1992; Reino Unido

A L'INITIATIVE DE L'ONU; UNE OPÉRATION HUMANITAIRE EST ENVISAGÉE EN SOMALIE/ Au: BASSIR, Afsané
Le Monde, 29 Julio 1992; Francia

LA SEQUIA Y LA GUERRA DECIDEN A LA ONU A ORGANIZAR UN PUENTE DE AYUDA URGENTE A SOMALIA/ Au: ARNALTE, Arturo; Diario 16, 30 Julio 1992; Madrid

PUBLICACIONS D'INTERES A CONSULTAR:

AFRICA RESEACH BULLETIN, ECONOMIC AND POLITICAL SERIES, Reino Unido

KEESING'S CONTEMPORARY ARCHIVES, Reino Unido

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB, sobre BÒSNIA I HERCEGOVINA

1- ARTICLES DE PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

ETHNIC CLEANSING, BOSNIA'S CRY FOR HELP/ Au: WATSON, Russell (et al.) - Newsweek, n. 7, Vol. CXX, 1992, pp: 8-19; Estados Unidos

YUGOSLAVIE/BOSNIE-HERZEGOVINE ONU: Résolution 761 du Conseil de Sécurité autorisant le déploiement de «Casques Bleus» pour réouvrir l'aéroport de Sarajevo (New York, 29-06-92)

ONU: Résolution 762 du Conseil de Sécurité sur les progrès de l'ONU (New York, 30-06-92) - Documents d'Actualité Internationale, 16, 1992; Ministère des Affaires Etrangères; Francia

THE FACE OF DEFEAT, It's all but over: the Serbs control Bosnia. How Milosevic had his way/ Au: NORLAND, Rod (et al.); Newsweek, n. 8, Vol. CXX, 1992, pp: 26-28; Estados Unidos

SARAJEVO, EL INFIERNO DE YUGOSLAVIA/ Au: FERNANDEZ, Juan; GONZALEZ, Pedro - Revista Española de Defensa, n. 53-54, Julio-Agosto, 1992, pp: 26-28; Madrid

VERS UN RETOUR DES GUERRES BALKANIQUES? IFRI/ Au: DEMPSEY, Judy (et al.) - Politique Etrangère, 2, 1992 ; pp. 245-407; Francia

NO TO INTERVENTION IN BOSNIA-HERZEGOVINA/ International Peace Centre Sarajevo - Peace News For Nonviolent Revolution, n. 2357, August, 1992; pp: 7; Reino Unido

YUGOSLAVIA ROTA/ Au: VARIOS - Cuadernos del Este, nº 5, 1992.

LA YUGOSLAVIE DESINTEGREE/ Au: PIERSON, Jean Luc GRIP - Les Dossiers du GRIP, 166, Février, 1992; pp: 3-69; Bélgica

LA POLITIQUE ETRANGERE EUROPEENNE: DE MAASTRICHT A LA YUGOSLAVIE/ Au: REMACLE, Eric
GRIP - Les Dossiers du GRIP, 167, Mars, 1992; pp: 5-60; Bélgica

ASYMETRIES SERBO-CROATES/ Au: D.GRMEK, Mirko - Politique Internationale, 55, Printemps, 1992, pp: 67-97; Francia

BOSNIA-HERZEGOVINA, THE RAPID DEMISE OF SARAJEVO TV/ Au: PEJIC, Nenad; Index on Censorship, June, 6, 1992; pp: 6-9; Reino Unido

L'EUROPE DEVANT LA CRISE YUGOSLAVE: MESURES RESTRICTIVES ET POSITIVES/ Au: LUCRON, Claude-Pierre - Revue du Marché Commun, 354, 1992, pp:7-16; Francia

KOSOVO: WHERE JOURNALISM IS A CRIME, ALBANIAN JOURNALIST IN SERBIAN-RUN KOSOVO ARE CASUALTIES OF YUGOSLAVIA'S ETHNIC CONFLICT/ Au: RUSTON, Ursula - Index on Censorship, February, 2, 1992, pp: 18-21; Reino Unido

THE YUGOSLAV CONFLICT, AN ANALYSIS OF THE CAUSES OF THE YUGOSLAV WAR, THE POLICIES OF THE REPUBLICS AND THE REGIONAL AND INTERNATIONAL IMPLICATIONS OF THE CONFLICT/ Au: ZAMETICA, John IISS - Adelphi Papers, 270, Summer, 1992; pp: 3-81; Reino Unido

A NEW PHASE IN THE BOSNIAN CRISIS?/ Au: MOORE, Patrick - RFE/RL Research Report, July, 31, 1992; pp: 1-74; Republica Federal Alemana

LOS BALCANES: MODELOS PARA UN DESORDEN/ Au: VEIGA, Francisco - Anuario Internacional CIDOB, Edición 1992; PP: 179-195; Barcelona

2- PUBLICACIONS D'INTERES A CONSULTAR:

KEESING'S CONTEMPORARY ARCHIVES, Reino Unido

DOCUMENTS D'ACTUALITE INTERNATIONALE, (Ministère ds Affaires Etrangères), Francia

RFE/RL RESEARCH REPORT, (RFE/RL, Research Institute), Republica Federal Alemana